

BISDOM VAN HAARLEM-AMSTERDAM

**STUDIEGIDS
2023/2024**

**Filosofisch-Theologisch Instituut
SINT-WILLIBRORD**

**Grootseminarie van het R.K. Diocesaan missionair
Bisdom van Haarlem-Amsterdam Grootseminarie Redemptoris Mater**

ADRES

Hoogeweg 65
1851 PJ Heiloo

TELEFOON, E-MAIL EN WEBSITE

Algemeen
tel. 072-5051288
e-mail post@willibrordseminarie.nl

website www.tiltenberg.org en www.willibrordseminarie.nl

Rector

tel 06-40125490; 072-5055964
e-mail rector@willibrordseminarie.nl

Studieprefect

tel. 06-46602419
e-mail jtercero@tiltenberg.org

Administrateur

tel. 023-5112640
e-mail facturen@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Studenten (Grootseminarie)

tel. 072-5054051

Studenten (Redemptoris Mater)

tel. 0226-413477

LEIDING

Zijne Hoogwaardige Excellentie
Mgr. dr. J.W.M. Hendriks,
Bisschop van Haarlem-Amsterdam

STAF

Lic. J.C.J. de Wit, rector Grootseminarie
Lic. L.D. Georges, rector Redemptoris Mater
Dr. J.M. Tercero Simón, studieprefect
Lic. W. Biemans, spiritueel
Drs. E.L.M. Brussee, supervisor en stagebegeleider
Kap. A.T. Warnaar, supervisor en stagebegeleider
Dr. J.I.M.X. Vijgen, directeur Sint-Bonifatius
Drs. J.D.J.T. Wienen, studieprefect Sint-Bonifatius
Dr. A.J.T. van den Hout, algemene stafid

GEBEDSKRING

Aanmelding als lid:

De heer drs. P. Klaver
Hoogeweg 65
1851 PJ Heiloo

Administratie gebedskring:
Mevr. M.J. van Kleef

1. ALGEMENE INFORMATIE

Het Filosofisch-Theologisch Instituut Sint-Willibrord verzorgt de studie en de pastorale vorming van de seminaristen van het Grootseminarie en de seminaristen van het Diocesaan missionair Grootseminarie Redemptoris Mater; het bevindt zich aan de Hoogeweg te Heiloo.

Het bisdom Haarlem-Amsterdam heeft een eigen priesteropleiding omdat de vorming tot priester om een eenheid van geestelijke, theologische en pastorale vorming vraagt. Het seminarie is een opnieuw beleven van de ervaring van de apostelen die in een gemeenschap met Jezus aan het hoofd, werden gevormd en voor hun zending toegerust.

Kerkelijke documenten over de vorming van priesters

TWEEDE VATICANAANS CONCILIE:

Decreet *Presbyterorum ordinis* (1965).

Decreet *Optatam totius* (1965).

JOHANNES PAULUS II:

Apostolische constitutie *Sapientia Christiana* (1979).

Wetboek van *Canoniek recht* (1983).

Apostolische exhortatie *Pastores dabo vobis* (1992).

FRANCISCUS:

Apostolische constitutie *Veritatis gaudium* (2017).

CONGREGATIE VOOR DE KATHOLIEKE OPVOEDING:

Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (1970, herzien 1985).

De filosofiestudie in de seminaries (1972).

Gids voor de vorming tot het priesterlijk celibaat (1974).

De theologische vorming van de toekomstige priesters (1976).

Instructie over de liturgische vorming in de seminaries (1979).

Rondschrijven betreffende enige van de meer dringende aspecten van het geestelijk leven in de seminaries (1980).

Richtlijnen betreffende de vorming van toekomstige priesters in het gebruik van de maatschappelijke communicatiemiddelen (1986).

Richtlijnen voor de studie en het doceren van de sociale leer van de Kerk bij de vorming van priesters (1988).

Instructie over de studie van de Kerkvaders bij de vorming van priesters (1989).

Aanwijzingen betreffende de voorbereiding van stafleden van seminaries (1993).

Aanwijzingen betreffende de vorming van seminaristen bij problemen met betrekking tot huwelijk en gezin (1995).

Brief over de toelating van kandidaten die van andere seminaries komen (1996).

De propedeutische periode (informatief document, 1998).

Instructie over criteria ter onderscheiding van roepingen met betrekking tot personen met homoseksuele neigingen aangaande hun toelating tot het seminarie en de heilige wijdingen (2005).

Decreet over de hervorming van de kerkelijke studies van de wijsbegeerte (2011).

Instructie Gli studi di Diritto canonico alla luce della riforma del processo matrimoniale (2018).

Instructie Sull'affiliazioni di Istituti di Studi Superiori (2020).

CONGREGATIE VOOR DE CLERUS:

Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (2016).

CONGREGATIE VOOR DE GODDELIJKE EREDIENST EN DE SACRAMENTEN:

Rondzendbrief Het onderzoek aangaande de geschiktheid van de kandidaten voor de Wijdingen (1997).

RAAD VOOR DE BEVORDERING VAN DE EENHEID VAN DE CHRISTENEN:

De oecumenische dimensie van de vorming van degenen die werken in de pastorale dienst (1998).

NEDERLANDSE R.-K. BISSCHOPPENCONFERENTIE:

Ratio Neerlandica (2000).

2. JAARPROGRAMMA**2023**

Wijzigingen en aanvullingen voorbehouden.

Di	19-09	Begin colleges
Do	28-09	1e inleverdatum werkstukken
Vr	29-09	Laatste dag inleveren jaarverslag stage
Ma	02-10	Willibrordlezing
Wo	04-10	Baccalaureaatsexamen (W+B)
Do	05-10	2e inleverdatum werkstukken
Wo	18-10	Na de colleges herfstvakantie t/m zo. 22-10
Wo	01-11	Allerheiligen; collegevrij
Ma	06-11	Willibrordlezing
Di	07-11	Sint-Willibrord; collegevrij
Di	14-11	3e inleverdatum werkstukken
Vr	24-11	Inleveren werkplan en logboek bij de stagecoördinator
Vr	08-12	Maria Onbevlekt Ontvangen; collegevrij
Ma	04-12	Willibrordlezing
Di	05-12	4e inleverdatum werkstukken
Di	12-12	Symposium Titus Brandsma in Utrecht
Vr	15-12	Na middaggebed begin kerstvakantie

2024

Di	02-01	Begin studie- en examenperiode
Ma	08-01	Begin examenperiode
Do	25-01	Na laatste examen vrij (t/m zo. 28-1)
Vr	26-01	11.15 uur Docentenvergadering op de Tiltenberg
Ma	29-01	Blokcolleges in Nieuwe Niedorp (t/m wo. 7-2)
Ma	05-02	Willibrordlezing
Do	08-02	BHV-cursus; collegevrij
Vr	09-02	BHV-cursus; collegevrij
Ma	12-02	Begin gewone colleges tweede semester
Ma	04-03	Willibrordlezing
Ma	19-03	Sint Jozef; collegevrij
Za	23-03	Herexamens voor deze datum afgesloten
Do	28-03	Witte Donderdag; collegevrij

Vr 29-03	Goede Vrijdag; collegevrij
Zo 31-03	Pasen
	Na de Eucharistieviering begin paasvakantie
Zo 14-04	's Avonds einde paasvakantie
Za 20-04	Gebedsdag
Ma 06-05	Willibrordlezing
Do 09-05	Hemelvaart van de Heer; collegevrij
Ma 20-05	Tweede Pinksterdag; collegevrij
Za 25-05	Priesterwijding
Wo 29-05	Laatste college dag
Do 30-05	Sacramentsdag; collegevrij
Vr 31-05	Begin studie- en examenperiode
Vr 07-06	Begin examenperiode
Vr 28-06	Docentenvergadering in Heiloo om 11.15 uur
Za 29-0	Afsluiting studiejaar
Za 06-07	Laatste mogelijkheid herexamens in juli

Lijst van afkortingen

AK Archeologie&Kunstgeschiedenis	Ken Kenleer
Ap Apocalyps	KN Kerkgesch. Nieuwe tijd
AS Algemene sacramententheol.	KNs Kerkgesch. Nieuwste tijd
AV <i>Aanvullende vak</i>	LII Latijn II
BTh Bijbelse theologie	LB Liturgische bediening
Cat Catechismus vd K. Kerk	Log Filosofische logica
Chr Christologie	Met Metafysiek
Co Communicatietraining	MR Muziekrepertoire
CP Corpus paulinum	Pen Pentateuch
CR Can. recht I. Algemene inl.	PG Pastorale gesprek
FTh Fundamentele theologie	RB The&Fil Ratzinger/Ben. XVI
GH Gesch. hedendaagse filosofie	SoM Sociale moraal
GM Gesch. moderne filosofie	SP Speciale pastoraaltheologie
GP Godsdienstpedagogie	STh Spirituele theologie
GrII Nieuwtestamentisch Grieks	ThM Theologische moraal
Hb Hebreeuws	Ver Vergadertechniek
Ho Homiletiek	WF Wetenschapsfilosofie
IHS Inleiding Heilige Schrift	WcF <i>Werkcollege filosofie</i>
IL Inleiding tot de liturgie	Ws <i>Werkstuk</i>
IPS Inl. priesterlijke spirit. II	WcT <i>Werkcollege theologie</i>
KD Kerkelijke documenten II	

Rooster

Jaar I-II

Jaar III-VI

September

Di 19	Ws/Ws/Ws/Ws	Met/Met/Met/Met
Wo 20	IPS/Cat/IL/IL	Hom/Hom/WTh/WTh
Do 21	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/STh/STh/STh
Vr 22	FTh/FTh/WF/WF	Pen/Pen/Pen/Pen
Ma 25	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 26	Ws/Ws/Ws/Ws	Met/Met/Met/Met
Wo 27	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 28	LII/LII/GrII/GrII <i>1^e inleverdatum werkstukken</i>	ThM/STh/STh/STh
Vr 29	KD/KD/WF/WF <i>Laatste dag inleveren jaarverslag stage</i>	PG/PG/Hom/Hom

Oktober

Ma 2	MR/Log/GM/GM/GM/IH/IH <i>Willibrordavond</i>	MR/-/CP/CP/CP
Di 3	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 4	IPS/Cat/IL/IL <i>Baccalaureaatsexamen (W+B)</i>	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 5	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh <i>2de inleverdatum werkstukken</i>	Pen/Pen/Pen/Pen
Vr 6	FTh/FTh/WF/WF	ICR/ICR/Hom/Hom
Ma 9	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/CP/CP/CP
Di 10	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 11	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 12	LII/LII/GrII/GrII	ThM/STh/STh/STh
Vr 13	KD/KD/WF/WF	PG/PG/Hom/Hom
Ma 16	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/CP/CP/CP
Di 17	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 18	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 19	<i>Herfstvakantie</i>	
Vr 20	<i>Herfstvakantie</i>	
Ma 23	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 24	-/Ken/Ken/Ken	KN/KN/KN/KN
Wo 25	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 26	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/STh/STh/STh
Vr 27	FTh/FTh/WF/WF	ICR/ICR/Hom/Hom

Ma 30	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/CP/CP/CP
Di 31	-/Ken/Ken/Ken	KN/KN/KN/KN/Hb/Hb

November

Wo 1	<i>Allerheiligen, collegevrij</i>	
Do 2	LII/LII/GrII/GrII	ThM/STh/STh/STh
Vr 3	KD/KD/WF/WF	Pen/Pen/Pen/Pen
Ma 6	MR/Log/GM/GM/GM/IH/IH <i>Willibrordavond</i>	MR/-/CP/CP/CP
Di 7	<i>Sint-Willibrord, collegevrij</i>	
Wo 8	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 9	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/STh/STh/STh
Vr 10	FTh/FTh/WF/WF	ICR/ICR/Hom/Hom
Ma 13	MR/Log/GM/GM/GM/IH/IH	MR/-/CP/CP/CP
Di 14	-/Ken/Ken/Ken <i>3de inleverdatum werkstukken</i>	KN/KN/KN/KN
Wo 15	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 16	LII/LII/GrII/GrII	ThM/STh/STh/STh
Vr 17	KD/KD/WF/WF	PG/PG/Hom/Hom
Ma 20	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 21	-/Ken/Ken/Ken	KN/KN/KN/KN/Hb/Hb
Wo 22	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 23	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/STh/STh/STh
Vr 24	FTh/FTh/WF/WF <i>Inleveren werkplan en logboek bij de stagecoördinator</i>	ICR/ICR/Hom/Hom
Ma 27	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/CP/CP/CP
Di 28	-/Ken/Ken/Ken	KN/KN/KN/KN/Hb/Hb
Wo 29	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 30	LII/LII/GrII/GrII	ThM/STh/STh/STh

December

Vr 1	KD/KD/WF/WF	PG/PG/Hom/Hom
Ma 4	MR/Log/GM/GM/GM/IH/IH <i>Willibrordavond</i>	MR/-/CP/CP/CP
Di 5	-/Ken/Ken/Ken <i>4de inleverdatum werkstukken</i>	KN/KN/KN/KN
Wo 6	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 7	LII/LII/GrII/GrII	ThM/STh/STh/STh
Vr 8	<i>Maria Onbevelekt Ontoangen, collegevrij</i>	

Ma 11	MR/Log/GM/GM/GM	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 12	<i>Symposium Titus Brandsma in Utrecht</i>	
Wo 13	IPS/Cat/IL/IL	Chr/Chr/WTh/WTh
Do 14	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/STh/STh/STh
Vr 15	FTh/FTh/WF/WF	ICR/ICR/Hom/Hom
	<i>Na middaggebed begint kerstvoakantie</i>	

Januari

Di 2	<i>Begin studie- en examenperiode</i>	
Ma 9	<i>Begin examenperiode</i>	
Do 25	<i>Na laatste examen vrij (t/m zo. 28-1)</i>	
Vr 26	<i>Docentenvergadering op De Tiltenberg om 11:15 uur</i>	
Ma 29	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Bijbelse theologie</i>	
Di 30	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Bijbelse theologie</i>	
Wo 31	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Bijbelse theologie</i>	

Februari

Do 1	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Apocalyps</i>	
Vr 2	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Apocalyps</i>	
Ma 5	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Apocalyps Willibrordavond</i>	
Di 6	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Apocalyps</i>	
Wo 7	<i>Blokcolleges te Nieuwe Niedorp: Apocalyps</i>	
Do 8	<i>BHV-cursus; collegevrij</i>	
Vr 9	<i>BHV-cursus; collegevrij</i>	
Ma 12	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 13	GP/GP/GP/GP	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 14	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 15	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/ThM/SoM/SoM
Vr 16	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 19	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 20	GP/GP/GP/GP	Met/Met/Met/Met
	<i>Tentamen Apocalyps in Heiloo om 14.00 uur</i>	
Wo 21	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 22	LII/LII/GrII/GrII	ThM/ThM/SoM/SoM
Vr 23	KD/KD/WcF/WcF	SP/SP/AS/AS
Ma 26	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 27	GP/GP/GP/GP	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 28	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB

Do 29 LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh ThM/ThM/SoM/SoM

Maart

Vr 1	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 4	MR/Log/GH/GH/GH/IH/IH <i>Willibrordavond</i>	MR/-/CP/CP/CP
Di 5	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met
Wo 6	GP/GP/GP/GP	Pen/Pen/Pen/Pen
Do 7	LII/LII/GrII/GrII	ThM/ThM/SoM/SoM
Vr 8	KD/KD/WcF/WcF	Sp/Sp/AS/AS
Ma 11	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 12	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 13	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 14	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	ThM/ThM/SoM/SoM
Vr 15	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 18	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 19	<i>Sint Jozef, collegevrij</i>	
Wo 20	GP/GP/GP/GP	Chr/Chr/RB/RB
Do 21	LII/LII/GrII/GrII	ThM/ThM/SoM/SoM
Vr 22	KD/KD/WcF/WcF	SP/SP/AS/AS
Za 23	<i>Herexamens voor deze datum afgesloten</i>	
Ma 25	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 26	-/Log/Log/Log	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 27	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 28	<i>Witte Donderdag, collegevrij</i>	
Vr 29	<i>Goede Vrijdag, collegevrij</i>	
Za 30	<i>Stille Zaterdag</i>	
Zo 31	<i>Pasen</i>	

April

Zo 14	<i>'s Avonds einde paasvakantie</i>	
Ma 15	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 16	GP/GP/GP/GP	Met/Met/Met/Met/Hb/Hb
Wo 17	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 18	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	AV/AV/SoM/SoM
Vr 19	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 22	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 23	-/Ken/Ken/Ken	KNs/KNs/KNs/KNs
Wo 24	IPS/Cat/AK/AK	Pen/Pen/Pen/Pen

Do 25	LII/LII/GrII/GrII	AV/AV/SoM/SoM
Vr 26	KD/KD/WcF/WcF	SP/SP/AS/AS
Ma 29	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/CP/CP/CP
Di 30	-/Ken/Ken/Ken	KNs/KNs/KNs/KNs/Hb/Hb

Mei

Wo 1	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 2	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	AV/AV/SoM/SoM
Vr 3	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 6	MR/Log/GH/GH/GH/IH/IH <i>Willibrordavond</i>	MR/-/CP/CP/CP
Di 7	-/Ken/Ken/Ken <i>Tentamen Metafysiek II in Heiloo om 14.00 uur</i>	KNs/KNs/KNs/KNs
Wo 8	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 9	<i>Hemelvaart, collegevrij</i>	
Vr 10	KD/KD/WcF/WcF	SP/SP/AS/AS
Ma 13	MR/Log/GH/GH/GH	MR/-/C&V/C&V/C&V
Di 14	-/Ken/Ken/Ken <i>Tentamen Inleiding Heilige Schrift in Heiloo om 14.00 uur</i>	KNs/KNs/KNs/KNs
Wo 15	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 16	LII/LII/GrII/GrII	AV/AV/SoM/SoM
Vr 17	KD/KD/WcF/WcF	SP/SP/AS/AS
Ma 20	<i>Tweede Pinksterdag; collegevrij</i>	
Di 21	-/Ken/Ken/Ken	KNs/KNs/KNs/KNs
Wo 22	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 23	LII/LII/GrII/GrII/FTh/FTh	AV/AV/SoM/SoM
Vr 24	FTh/FTh/WcF/WcF	ICR/ICR/AS/AS
Ma 27	MR/Log/GH/GH/GH/IH/IH	MR/-/CP/CP/CP
Di 28	-/Ken/Ken/Ken	KNs/KNs/KNs/KNs
Wo 29	IPS/Cat/AK/AK	Chr/Chr/RB/RB
Do 30	<i>Sacramentsdag, collegevrij</i>	
Vr 31	<i>Begin studie- en examenperiode</i>	

Juni

Vr 7	<i>Begin examenperiode</i>	
Vr 28	<i>Docentenvergadering in Heiloo om 11:15 uur</i>	
Za 29	<i>Afsluiting studiejaar</i>	

Juli

Za 6	<i>Laatste mogelijkheid hertentamens in juli</i>	
-------------	--	--

3. HET STUDIEPROGRAMMA

Het studieprogramma omvat een zesjarige opleiding, waarvan het eerste jaar is gewijd aan inleiding in het Christusmysterie en andere inleidende vakken (*Propedeuse*).

Na de zesjarige opleiding vindt een pastoraal jaar plaats, dat grotendeels in een parochie wordt doorgebracht en waarin enige praktische cursussen worden gevolgd.

De cursussen worden gewaardeerd volgens het Europese credit-systeem (*European Credit Transfer System*) (ECTS). Eén ECTS dient te beantwoorden aan 25 studie-belastingsuren voor de student, die als volgt zijn opgebouwd: 7-8 college-uren; 14-16 uur persoonlijke studie en 2-3 uur voor het maken van examen-opgaven (opdrachten, werkstukken, afsluitend examen e.d.).

Aan deelneming aan de Willibrordlezingen en de Symposia die op het jaarprogramma van het Instituut Sint-Willibrord staan zijn ETCS verbonden. De Willibrordlezingen worden tezamen met 1,5 ECTS gewaardeerd en de Symposia met 0,5 ECTS per halve dag. Naast de geaccrediteerde deelneming wordt een mondeling of schriftelijk tentamen vereist, door de studiefprefect bepaald.

Deelneming aan de Willibrordlezingen, de Symposia, de Aanvullende vakken en de Blokcolleges is voor alle studenten verplicht.

Filosofie

In de eerste twee jaren van de opleiding ligt de nadruk op de filosofie; daarnaast worden enkele andere, vooral inleidende vakken gegeven, namelijk Methodologie, Catechismus van de Katholieke Kerk, Vaticanum II en recente kerkelijke documenten, Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit. Jaarlijks worden één werkstuk geschreven en één werkcollege filosofie gevolgd.

Theologie

In de volgende vier jaar worden voornamelijk theologische vakken bestudeerd. In de jaren III tot en met V wordt per jaar één werkcollege theologie gevolgd. In de jaren III en IV schrijven de studenten per jaar één werkstuk. Van de studenten die het Baccalaureaat kunnen en

willen halen, wordt verwacht dat ze in de laatste jaren van hun theoretische studie een scriptie schrijven over een onderwerp uit de theologie. Van de andere studenten wordt een eindwerkstuk verwacht over een onderwerp uit de filosofie of de theologie.

Erkenning en/of validatie van cursussen

De voorwaarden tot erkenning en/of validatie van cursussen of examens aan een ander opleidingsinstituut of universiteit zijn de volgende:

- a) Het verzoek moet schriftelijk ingediend worden bij de inschrijving in het Instituut Sint-Willibrord.
- b) Men moet deze documentatie, vrijgegeven door het Instituut van oorsprong, presenteren: academisch jaar, titel van de cursus, datum van het examen, naam van de docent, cijfer en ECTS.
- c) De aanvraag tot erkenning van examens afgenomen in een civiele academische instelling kan niet hoger zijn dan 60 ECTS.
- d) De autoriteit die daarover de beslissing neemt is de decaan van de Theologische Faculteit van Pauselijke Lateraanse Universiteit.

Baccalaureaat

Sinds het jaar 2000 is de filosofische en theologische opleiding (het Instituut Sint-Willibrord), gemeenschappelijk voor de twee seminaries (Grootseminarie en Redemptoris Mater) geaffilieerd met de theologische faculteit van de Pontifica Universitas Lateranensis (PUL). De affiliatie van ons Instituut met de PUL betekent dat seminaristen op basis van de kennissen van Latijn en Grieks, de vakken van het Quinquennium (300 ECTS), de scriptie en een apart afsluitend examen een baccalaureaatsdiploma in de theologie aan de genoemde universiteit behalen.

Scriptie

- a) Minimaal 40 bladzijden (A4, Times New Roman; *corpus*: 12 pt., inter. 1,5; voetnoten: 10 pt., inter. 10).
- b) Moet ingeleverd worden anderhalf maand voor het tentamen (digitale versie en twee exemplaren -één voor de lector en één voor

- de conlector-) met inhoudsopgave en samenvatting (ca. 2-3 bladzijden) in Italiaans of Engels.
- c) Op het titelblad dient vermeld te worden: Pauselijke Lateraanse Universiteit.
 - d) Bij de documenten van het Leergezag en bij patristieke werken moeten de bronnen vermeld worden. Bijvoorbeeld: *AAS, DS, Insegnamenti, PL, PG, CCL, CSEL...*
 - e) De literatuurlijst moet in twee delen ingedeeld worden: bronnen (Traditie, Leergezag), in chronologische volgorde; en studies, in alfabetische volgorde van auteurs.

Baccalaureaatsexamen

Vereisten voor het examen: in het bezit te zijn van een middelbareschooldiploma dat toegang biedt tot een universitaire studie in het land van herkomst en het Filosofisch-Theologisch Quinquennium in zijn geheel met voldoende resultaten te hebben gevolgd.

Examencommissie: vertegenwoordiger van de Faculteit (voorzitter), drie docenten theologie.

Tentamenstof: 10 thema's (sleutelwoorden) op een dusdanige manier gekozen dat de kans bieden een echte theologische synthese te maken.

Tentamen:

- a) Korte presentatie van de scriptie.
- b) De kandidaat moet een thema uiteenzetten dat hij kiest uit drie thema's die een uur vóór het tentamen door loting zijn gekozen. De leden van de examencommissie kunnen over alle drie thema's vragen stellen.

c)

Eindresultaat:

- a) 5/6 curriculum; 1/6 baccalaureaatsexamen (scriptie en mondeling examen).
- b) Volgens de kwalificatie die vigeert op de Pauselijke Lateraanse Universiteit (kwalificatie in /30):

Kwalificatie:

<i>probatus</i>	18 – 19,99
<i>bene probatus</i>	20 – 22,99
<i>cum laude</i>	23 – 25,99
<i>magna cum laude</i>	26 – 28,99
<i>summa cum laude</i>	29 – 30

De stages

Gedurende de priesteropleiding worden verschillende stages gehouden. Deze vinden plaats zowel gedurende het studiejaar als ook tijdens de zomervakantie. In de loop van de opleiding komen de volgende stageterreinen aan de orde: jeugd- en jongerenwerk, catechese geven, kennismakingen met het pastorale werk in parochies en instellingen en dergelijke.

De seminaristen van het Grootseminarie Redemptoris Mater, i.p.v. de zomerstages houden een periode van *itinerantie* gedurende twee of drie jaar (in het buitenland of in Nederland).

Voorts zal de seminariegemeenschap regelmatig kennis maken met aspecten van het kerkelijk leven en het pastorale werk.

De stages worden vanuit het Instituut Sint-Willibrord begeleid.

Van de student wordt een stageverslag verwacht. Dit stageverslag wordt voorgelegd aan de werkbegeleider op de stageplaats en door deze getekend, en ingediend bij de stagebegeleider van het seminarie. De inleverdatum wordt in het jaarprogramma vermeld. Het stageverslag vermeldt tenminste de volgende elementen: plaats van de stage; namen van de werkbegeleider ter plaatse en van degenen met wie werd samengewerkt; opsomming van de werkzaamheden, met vermelding van degenen voor wie ze werden verricht; bijzondere gebeurtenissen tijdens de stage; nieuwe ervaringen die zijn opgedaan, andere kijk die men op mensen en situaties heeft gekregen; de eigen sterke kanten en de vaardigheden die men nog meer moet ontwikkelen; beoordeling van de situatie waarin men heeft gewerkt; belang van deze stage binnen de eigen vorming tot priester.

Tijdens de vakanties, blokcolleges en examenperiode zijn er geen stages. Een nadere regeling van de stages vindt men in de *Stagegids* die bij het studiesecretariaat verkrijgbaar is.

Filosofisch-Theologisch Quinquennium behorende bij de affiliatie met de PUL

	ECTS
Studie- en onderzoeksmethodiek	1,5
Inleiding in de filosofie	1,5
Geschiedenis van de antieke filosofie	3
Geschiedenis van de middeleeuwse filosofie	3
Geschiedenis van de moderne filosofie	5
Geschiedenis van de hedendaagse filosofie	5
Filosofische logica	5
Kenleer	5
Natuurfilosofie I. Kosmologie	5
Natuurfilosofie II. Antropologie	5
Metafysica	6
Natuurlijke godsleer	6
Filosofische ethiek	6
Wetenschapsfilosofie	3
Godsdienstfilosofie	3
Politieke filosofie	3
Godsdienstpedagogie	3
<i>Werkcollege filosofie I</i>	3
<i>Werkcollege filosofie II</i>	3
<i>Werkstuk filosofie I</i>	2
<i>Werkstuk filosofie II</i>	2
Persoonlijke bijbellezing	3
Nieuwtestamentisch Grieks	6
Inl. OT I. Inleiding Heilige Schrift	1,5
Inl. OT II. Historische boeken	3
Inl. OT III. Profeten	3
Inl. OT IV. Psalmen	1,5
Inl. NT I. Synoptische evangelies I	3
Inl. NT II. Corpus Iohanneum I	3
Inl. NT III. Corpus Paulinum I	3
Exegese OT I. Pentateuch	3
Exegese OT II. Capita selecta Gen 12-35	1,5
Exegese OT III. Deuteronomistisch geschiedwerk	1,5
Exegese OT IV. Wijsheidsliteratuur	1,5
Exegese OT V. Psalmen	1,5
Exegese OT VI. Spreuken en Job	1,5

Exegese OT VII. Profeten I	1,5
Exegese OT VIII. Profeten II	3
Exegese NT I. Synoptische evangelies II	3
Exegese NT II. Corpus Iohanneum II	3
Exegese NT III. Corpus Paulinum II	3
Exegese NT IV. Handelingen der apostelen	3
Exegese NT V. Apocalyps	3
Archeologie en kunstgeschiedenis	3
Kerkelijke documenten I (vooral Vaticanum II)	3
Inl. christelijk geloven I. Catechismus Katholieke Kerk	3
Inl. christelijk geloven II. Kerkelijke documenten II	3
Fundamentele theologie	6
Theologie van de oecumene	3
Algemene sacramententheologie	3
Sacramententheologie I. Doopsel en vormsel	1,5
Sacramententheologie II. Boete en verzoening en ziekenzalving	1,5
Sacramententheologie III. Wijding	1,5
Sacramententheologie IV. Eucharistie	3
Dogmatiek I. Scheppingsleer	6
Dogmatiek II. Genadetheologie	3
Dogmatiek III. Eschatologie	3
Dogmatiek IV. Christologie	6
Dogmatiek V. Triniteitsleer	6
Dogmatiek VI. Ecclesiologie	6
Dogmatiek VII. Mariologie	3
Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit I	3
Getijdengebed	2
Spirituele theologie	6
Fundamentele moraaltheologie	6
Sociale leer van de Kerk	5
Speciale moraaltheologie I. Huwelijk	3
Speciale moraaltheologie II. Bioethiek	3
Speciale moraaltheologie III. Sacramentele moraal	3
Speciale moraaltheologie IV. Sociale moraal	3
Algemene pastoraaltheologie	3
Speciale pastoraaltheologie I	1,5
Speciale pastoraaltheologie II: pastoraal gesprek	1,5
Homiletiek	3
Inleiding tot de liturgie	3

Het liturgische jaar	3
Liturgie van doopsel en vormsel	1,5
Liturgie van de Eucharistie	3
Kerkgeschiedenis I. Oudheid	3
Kerkgeschiedenis II. Patristiek	6
Kerkgeschiedenis III. Middeleeuwen	3
Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3
Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	3
Kerkgeschiedenis VI. Der Nederlanden	3
Canoniek recht I. Algemene inleiding en strafrecht	3
Canoniek recht II. Het volk Gods	3
Canoniek recht III. Verkondigings- en heiligingstaak	3
Canoniek recht IV. Huwelijksrecht	3
Canoniek recht V. Pastorale cursus	1,5
<i>Werkcollege theologie I</i>	3
<i>Werkcollege theologie II</i>	3
<i>Werkstuk theologie I</i>	2
<i>Werkstuk theologie II</i>	2
<i>Aanvullende cursus theologie</i>	1,5
	300

Aanvullende vakken filosofie, theologie en overige vakken ECTS

Latijn I	6
Latijn II	6
Grieks I	6
Hebreeuws	6
Moderne talen: Italiaans, Spaans...	6
Muziekrepertoire	2
Muzikale vorming en liturgische zang I	3
Muzikale vorming en liturgische zang II	3
Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II	3
Psychologie	2
Ontwikkelingspsychologie	1,5
Cultuurfilosofie	3
Wijsgerige esthetiek	3
Algemene geschiedenis	6
De invloed van secularisme en nihilisme op de westerse kunst	3
Zijnsmetafysica	1

Huidige filosofische theorieën van de taal en religieuze expressie	3
Inleiding tot de <i>Summa contra gentiles</i> van Thomas van Aquino	2
Hegel: Het wezen van de filosofische kritiek	1,5
Middeleeuwse kunst. Het christendom promotor van cultuur	3
De zoektocht naar God in de hedendaagse kunst	3
Theologische moraal	3
Catechetiek	3
Vergadertechniek	1
Communicatietraining	2
Liturgische bediening (capita selecta)	1,5
Liturgische praktijk	2
Sacramentenpastoraal en praktische liturgie	1,5
De niet-christelijke godsdiensten en het christendom	3
Pastorale psychologie	1,5
Christelijke Eucharistie en Joodse feesten	1,5
Intertestamentaire literatuur	1,5
Invloedrijke theologen uit de 20ste eeuw	3
De brief aan de Hebreëen	3
De parabels	3
Christus bij de Kerkvaders	3
Judaica	2
Inleiding in leven en denken van Augustinus van Hippo	1,5
Theologie van het lichaam	1,5
Gender-ideologie	1,5
Bijbelse theologie	1,5
Het celibaat van de priester	1,5
Bijbel en moraal	1,5
De joodse feesten in de Bijbel	1,5
Het leergezag over de seksuele moraal	2
De Targoems - Aramese vertalingen van de Bijbel	1,5
Selecta de novissimis	1,5
Spiritualiteit van huwelijk en gezin	3
Het leergezag over huwelijk en gezin	3
Maaltijden in het vroegere christendom	3
Huwelijk en gezin - Paus Franciscus	1,5
Brieven van Paulus	2,5
De Kerk als lichaam van Christus bij de Kerkvaders	1,5
'Genade' bij de kerkvaders	1,5
Identiteitskenmerken van het pontificaat van Paus Franciscus	1,5

Het leraarschap van Jezus	3
Prudentius en zijn tijd	1,5
Het theologische en filosofische denken van Joseph Ratzinger/ paus Benedictus XVI	3

Werkcolleges filosofie en theologie

Tekstanalyse filosofie	3
Apologetische thema's	3
Thomas van Aquino's <i>De ente et essentia</i>	2
De zaak Galileo Galilei	1,5
De evolutieleer	1,5
Aristoteles' <i>Ethica nicomachea</i>	3
Wat is dat - Verlichting?	1,5
De filosofie van K. Wojtyła	3
De beide Petrus-brieven	3
Het boek Genesis	1,5
Heiligen in de geschiedenis van de Kerk	3
Moraaltheologie: fundamentele en praktische kwesties	3
Passieverhalen	3
Grote theologen uit de Patristiek en de Middeleeuwen	3
Geloofsgetuigen in de Lage Landen	2/3
Kerkleraren	3
Canoniek recht: actuele thema's	2/3
Bijbel en moraal	1,5
Israël in de Romeinenbrief	1,5
Gezins- en bevolkingssociologie	1,5
Intertextualiteit en Bijbel	1,5
Het deuteronomistisch geschiedwerk	1

4. PROGRAMMA VOOR JAAR I-II EN JAAR III-VI

JAAR I-II

ECTS

01. Geschiedenis van de moderne filosofie	5	J. VERBURGT
02. Geschiedenis van de hedendaagse filosofie	5	J. VERBURGT
03. Filosofische logica	5	J. VERBURGT
04. Kenleer	5	J. VIJGEN
05. Godsdienstpedagogie	3	H. VANHEESWIJCK
06. Wetenschapsfilosofie	3	M. CAVAGNARO
07. Vaticanum II en recente kerkelijke doc. II	3	M. AGIUS
08. Catechismus van de Katholieke Kerk	3	G. BRUGGINK
09. Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II	3	G. BRUGGINK
10. Fundamentele theologie	6	R. JAHAE
11. Inleiding Heilige Schrift	1,5	R. GOUW
12. Apocalyps	3	J. ALBEZA
13. Bijbelse theologie	1	C. V. D. HOUT
14. Inleiding tot de liturgie	3	S. MARCANTOGNINI
15. Muziekrepertoire	3	A. RODRÍGUEZ
16. Archeologie en kunstgeschiedenis	3	T. RICO MARTÍNEZ
17. <i>Werkcollege filosofie: De filosofie van K. Wojtyła</i>	3	M. CAVAGNARO

JAAR I

18. Latijn I	6	N. MANTJE/MORENO
19. Grieks I	6	N. MANTJE/MORENO
20. <i>Werkstuk filosofie I</i>	2	

JAAR II

21. Latijn II	6	N. MANTJE
22. Nieuwtestamentisch Grieks	6	N. MANTJE
23. <i>Werkstuk filosofie II</i>	2	

Aanvullende vakken voor de studenten van Redemptoris Mater

24. Algemene geschiedenis	6	A. MORENO QUIRÓS
---------------------------	---	------------------

JAAR III-VI**ECTS**

25. Metafysiek	6	J. VIJGEN
26. Pentateuch	3	B. KOET
27. Corpus Paulinum	6	R. GOUW
12. Apocalyps	3	J. ALBEZA
13. Bijbelse theologie	1	C. V. D. HOUT
28. Algemene sacramententheologie	3	S. MARCANTOGNINI
29. Christologie	5	A. VAN DEN HOUT
30. Theol. filosof. denken Ratzinger/Ben. XVI	3	C. VAN VLIET
31. Spirituele theologie	5	T. PÉREZ OSÁN
32. Sociale moraal	3	G. RIZZO
33. Theologische moraal	3	J. TERCERO SIMÓN
34. Speciale pastoraaltheologie	1,5	J. DE WIT
35. Pastoraal gesprek	1,5	J. DE WIT
36. Homiletiek	3	L. GEORGES
37. Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3	P. HAMANS
38. Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	3	P. HAMANS
39. Can. recht I. Algemene inleiding en strafrecht	3	M. AGIUS
40. Liturgische bediening (capita selecta)	1,5	S. MARCANTOGNINI
41. Vergadertechniek	1	G. BUIRMA-RIEU
42. Communicatietraining	2	G. BUIRMA-RIEU
43. Hebreeuws	3	A. CANNegiETER
15. Muziekrepertoire	3	A. RODRÍGUEZ
44. <i>Werkcollege theologie: Kerklearen</i>	3	C. VAN VLIET
45. <i>Werkstuk theologie</i>	2	

JAAR VI

46. Liturgische praktijk <i>Scriptie of eindwerkstuk</i> <i>Baccalaureaatsexamen</i>	3	F. BUNSCHOTEN
--	---	---------------

Toelichting bij het programma

01. Geschiedenis van de moderne filosofie

Docent: DR. J. VERBURGT

De cursus biedt een inleiding tot de geschiedenis van de moderne wijsbegeerte aan de hand van de volgende stromingen en denkers:

- (I) *Rationalisme: Descartes, Spinoza en Leibniz;*
- (II) *Empirisme: Locke en Hume;*
- (III) *Kant en het Duitse Idealisme.*

De historische ontwikkelingslijn van deze stromingen en denkers wordt op hoofdpunten besproken, waarbij tevens aandacht is voor het systematische verband met meer hedendaagse discussies.

Literatuur:

BRAECKMAN A., RAYMAEKERS B., RIEL G. VAN, *Handboek Wijsbegeerte*, Uitgeverij LannooCampus, Leuven 2011 (5de druk of later).

De overige, primaire en secundaire, teksten worden in de loop van de cursus bekendgemaakt.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

02. Geschiedenis van de hedendaagse filosofie

Docent: DR. J. VERBURGT

Deze cursus biedt een inleiding tot de geschiedenis van de hedendaagse wijsbegeerte aan de hand van de volgende stromingen en denkers:

- (I) *De situatie na Hegel: Kierkegaard, Marx, en de neo-stromingen;*
- (II) *Van fenomenologie tot deconstructie: Husserl, Heidegger, Derrida;*
- (III) *Wetenschapsvisies onder de loep: Wittgenstein, Popper, Kuhn.*

De historische ontwikkelingslijn van deze stromingen en denkers wordt op hoofdpunten besproken, waarbij tevens aandacht is voor het systematische verband met discussies uit de moderne filosofie.

Literatuur:

BRAECKMAN A., RAYMAEKERS B., RIEL G. VAN, *Handboek Wijsbegeerte*, Uitgeverij LannooCampus, Leuven 2011 (5de druk of later).

De overige, primaire en secundaire, teksten worden in de loop van de cursus bekendgemaakt.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

03. Filosofische logica

Docent: DR. J. VERBURGT

De cursus biedt een inleiding tot de klassieke Aristotelische logica, d.w.z. haar historiek en haar systematiek, inclusief het onderscheid met de (vandaag de dag dominante) symbolische of wiskundige logica. Tevens zal ingegaan worden op haar relatie met andere disciplines – zoals ‘dialectica’, ‘retorica’ en ‘argumentatietheorie’, maar ook ‘metafysica’, ‘ontologie’ en ‘epistemologie’ – rond de fundamentele vraag naar logisch-geldige kennis van de werkelijkheid.

Literatuur:

BERG I.J.M. VAN DEN, *In het voorportaal der wetenschappen: Beginselen der Logica*, Assen/Amsterdam: Born 1959 (2de druk).

EEMEREN F.H. VAN, ET AL., *Handbook of Argumentation Theory*, Dordrecht: Springer 2014 (‘Chapter 2 – Classical Backgrounds’, 51-139).

RAVENSLOOT V., ‘Logische transcendentie. Gefundeerde voleinding tegenover cirkelgang en regressie’, in: J. Vijgen (red.), *Veritatis Gaudium*, ’s Hertogenbosch: Betsaida 2022, 185-205.

De overige literatuur wordt in de loop van de cursus bekendgemaakt.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

04. Kenleer

Docent: DR. J. VIJGEN

Na een reflectie over het wezen van de kenleer of epistemologie wordt gevraagd naar het wezen van de kennis, het subject en object van de

kennis, het onderscheid tussen idee, oordeel en redenering, de betekenis van waarheid, zekerheid en evidentie om tot slot te vragen naar de hinderpalen voor kennisverwerving.

Literatuur:

G. VAN RIET, *L'Epistémologie thomiste*, Louvain 1946.

L. RÉGIS, *Epistemology*, New York 1959.

J. SANGUINETI, *Logic and gnoseology*, Rome, Urbaniana University Press, 1988.

J. OWENS, *Cognition : An epistemological inquiry*, Houston, Center for Thomistic Studies, 1992.

A. LIVI, *La ricerca della verità : Dal senso commune alla dialettica*, Roma, Leonardo da Vinci, 2005.

Wijze van tentamineren: schriftelijk

05. Godsdienstpedagogie

Docent: DR. H. VANHEESWIJCK

“Wij constateren met groot verdriet en bezorgdheid dat inderdaad maar weinig tijdgenoten van ons, en dat geldt in het bijzonder voor jongeren en kinderen, opgegroeid als ze zijn in een wereld zonder God, erop vertrouwen dat de geschiedenis, inclusief hun eigen, persoonlijke geschiedenis, een inherente zin heeft, een oorsprong en een bestemming. Ze ervaren haar als iets dat als los zand aan elkaar hangt. Ze stellen zich tevreden met kleine verhalen die niet meer dan schamele hoop bieden, terwijl ze geen rekening houden met een nobel verhaal dat hen verheft, dat zin geeft aan heel hun leven, dat verklaart waarom ze bestaan, voor wie we leven, waarom we lijden...het resultaat kan alleen maar een crisis van de hoop zijn” (Kardinaal Gerhard-Ludwig Müller: Het fundament van onze hoop).

De vraag naar een specifieke geloofscommunicatie in het kader van evangelisering is zeker aan de orde in onze geseclariseerde en multiculturele samenleving. Deze vraag vormt het voorwerp van de cursus godsdienstpedagogiek. In deze cursus wordt achtereenvolgens behandeld: Terminologie en Geloofscommunicatie. Geschiedenis van de godsdienstpedagogie. Evangelisering en multicultu-

raliteit. Godsdienstpedagogische modellen. De pedagogie van Caritas en Hoop.

Een syllabus wordt ter beschikking gesteld.

Aanbevolen literatuur:

VAN DER VLOET J., *Meegaan om te zien. Godsdienstpedagogie op nieuwe wegen*, Halewijn 2010.

HENDRIKS J., *De katholieke school*, Tabor, Brugge 1988.

VANHEESWIJCK H., *God op school. De religieuze factor in het onderwijs*, Davidsfonds/Leuven 1993.

Wijze van tentamineren: mondeling.

06. Wetenschapsfilosofie

Docent: DRS. M. CAVAGNARO

Paus Benedictus XVI heeft in zijn Regensburglezing (2006) het moderne probleem van de Wetenschapsfilosofie aldus samengevat: "De moderne natuurwetenschappelijke rede, met de in haar opgenomen platonische elementen, draagt een vraag bij zich, die over haar en haar methodische mogelijkheden heen wijst. Zelf moet zij namelijk de rationele structuur van de materie, zoals de overeenstemming tussen onze geest en de in de natuur heersende rationele structuren, eenvoudigweg als gegeven aannemen, waarop haar eigen methodische weg gebaseerd is. Maar de vraag waarom dit zo is, die bestaat en moet door de natuurwetenschappen doorgegeven worden aan andere niveaus en manieren van denken - aan filosofie en theologie".

De cursus biedt een historisch overzicht van de relatie tussen wetenschap en filosofie. Wij zullen bijzondere aandacht schenken aan de spanning tussen de scholen van "Parijs en Oxford", d.i. de spanning tussen de analogieleer van Thomas van Aquino en de nominalistische wending van de "*via moderna*".

Literatuur:

A. FUNKENSTEIN, *Theology and the Scientific Imagination*, Princeton, 1986

J. HANNAM, *Gods filosofen. Hoe in de Middeleeuwen de basis werd gelegd voor de moderne wetenschap*, Nieuw Amsterdam 2014

A. STRUMIA, *The Sciences and the Fullness of Rationality*, Davies Group, Aurora (CO) 2010

IDEM, *Dalla filosofia della scienza alla filosofia nella scienza*, Santa Croce, Roma 2017

Brieven van PAUS JOHANNES PAULUS II, PAUS BENEDICTUS XVI en PAUS FRANCISCUS aan de leden van de Pauselijke Academie voor Wetenschappen (bron: www.vatican.va)

Documenten uit de online *Interdisciplinary Encyclopedia of Religion & Science*: www.inters.org/copernicanism-galileo-affair en www.inters.org/Man-Origin-and-Nature.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

07. Vaticanum II en recente kerkelijke documenten II

Docent: DRS. M. AGIUS

In het tweede deel van deze cursus staan we stil bij een aantal documenten van het tweede Vaticaans concilie, met name wordt een gedeelte van de constitutie over de Kerk, *Lumen Gentium*, behandeld (vanaf hoofdstuk 2). Terloops bespreken we de decreten die bij de behandelde gedeelten van de Constitutie over de Kerk aansluiten: *Christus Dominus* (over de Bisschoppen), *Presbyterorum ordinis* (over de priesters), *Apostolicam actuositatem* (over het lekenapostolaat) en *Perfectae caritatis* (over de vernieuwing van het religieuze leven). Hierna volgt een toelichting op de Verklaringen *Nostra aetate*, over de verhouding met de niet-christelijke godsdiensten, en *Dignitatis humanae*, over de godsdienstvrijheid. Tenslotte wordt de pastorale Constitutie *Gaudium et spes* behandeld, vooral het eerste deel.

Verplichte literatuur:

Een uitgave van de concilie-documenten, bijv.: *Constituties en decreten van het tweede Vaticaans concilie* (Katholiek Archief, Amersfoort, 1967 of herdruk);

J. HENDRIKS, *Vaticanum II en verder... De leer van het concilie en de ontwikkeling daarvan in de tijd erna*, Oegstgeest, Brugge, 2006², 240 pp., met name pp. 38-192.

Overige literatuur:

A. MARCHETTO, *Il concilio ecumenico Vaticano II*, Città del Vaticano 2005.

G. ALBERIGO, (ed.), *Geschichte des zweiten vatikanischen Konzils (1962-1965)*, 5 delen, Mainz/Leuven 1997vv. (ook in andere talen).

F. GIL HELLIN, *Constitutio dogmatica De Ecclesia Lumen Gentium. Concilii Vaticani II synopsis*, Roma 1997.

G. PHILIPS, *Dogmatische constitutie over de Kerk "Lumen gentium". Geschiedenis, tekst, commentaar*, 2 delen, Antwerpen 1967-1968.

J. HENDRIKS, *De libertate religiosa in concilio Vaticano II disceptata. Num mutata est doctrina?*, "Periodica" 76 (1987) 83-98.

ID., *De constitutie over de heilige liturgie: 1963-1998*, "Bulletin van de Vereniging voor Latijnse liturgie", nr. 68(dec. 1998), pp. 164-171.

ID., *De verklaring over de godsdienstvrijheid van het tweede Vaticaanse Concilie*, in: *Zaken die God raken* 13 (2002-2003) 1, pp. 16-19.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

08. Catechismus van de Katholieke Kerk

Docent: DR. G. BRUGGINK

Aan de hand van de Catechismus van de Katholieke Kerk wordt een overzicht gegeven van het katholieke geloofsgoed; met name de geloofsbelijdenis komt uitvoerig aan bod.

Verplichte literatuur:

Catechismus van de Katholieke Kerk, Gooi&Sticht/Licap, 2008.

Overige literatuur:

Compendium van de Catechismus van de Katholieke Kerk, Gooi&Sticht.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

09. Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II

Docent: DR. G. BRUGGINK

In het tweede deel van de cursus wordt de roeping van enkele figuren van het Oude en Nieuwe Testament bestudeerd en daarna de wezenlijke aspecten van de priesterlijke roeping. Uitgaande van de persoon van Christus en kerkelijke documenten worden als consequenties van de roeping gezien: apostolisch ijver van de priester, het priesterlijke celibaat, gehoorzaamheid en collegialiteit.

Literatuur:

JOHANNES PAULUS II, *Pastores dabo vobis*, Librería editrice vaticana, 1992
J. HENDRIKS, *Het celibaat van de priesters*, Vogelenzang 2008 (Tiltenbergstudies, 2).

BENEDICTUS XVI, *Over het priesterschap*, Vogelenzang, 2011 (Tiltenbergstudies 7)

Directorium voor het ambt en het leven van de priesters, Kerkelijke documentatie, 2013, nr. 2

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

10. Fundamentele theologie

Docent: DR R. JAHAË, O.M.I.

Na een inleidende beschouwing over de identiteit van de fundamentele theologie behandelen we achtereenvolgens haar kernthema's - godsvraag, openbaring, Kerk en leerambt, Schrift en traditie, dogma, geloof - om af te sluiten met een reflectie op het probleem van de apologetiek (redelijke geloofsverantwoording).

Literatuur:

J. ALFARO, *Revelación cristiana, fe y teología* (Verdad e Imagen 90), Salamanca, 1985;

ID., *De la cuestión del hombre a la cuestión de Dios* (Verdad y Imagen 103), Salamanca, 1988;

- R. AUBERT, *Le problème de l'acte de foi. Données traditionnelles et résultats de controverses récentes*, Leuven, 1945, 2^e1950;
- H. BOUILLARD, *Vérité du christianisme* (Théologie), Paris, 1989;
- P. BOVATI/P. BASTA, "Ci ha parlato per mezzo dei profeti". *Ermeneutica biblica* (Lectio 4), Roma/Cinisello Balsamo, 2012;
- Y. CONGAR, *La tradition et les traditions. T. I : Essai historique. T. II : Essai théologique* (Le Signe), Paris, 1960-1963;
- A. DULLES, *Models of Revelation*, Garden City, 1983;
- A. GONZÁLEZ MONTES, *Teología fundamental. De la revelación y de la fe* (Normal 690), Madrid, 2010;
- P. GRECH, "What Was from the Beginning". *The Emergence of Orthodoxy in Early Christianity*, Leominster, 2016;
- A. LÉONARD, *Les raisons de croire* (Communio), Paris, 1987;
- ID., *Cohérence de la foi. Essai de théologie fondamentale*, Paris, 1989;
- J. RATZINGER, *Zur Gemeinschaft gerufen. Kirche heute verstehen*, Freiburg/Basel/Wien, 1991;
- B. SESBOÛÉ, *Histoire et théologie de l'infaillibilité de l'Église* (La Part-Dieu 22), Bruxelles, 2013;
- H.-J. VERWEYEN, *Gottes letztes Wort. Grundriß der Fundamentaltheologie*, Düsseldorf, 1991;
- J.H. WALGRAVE, *Op de grondslag van het Woord. Openbaring en gelovig bestaan* (Woord en Beleving II/6), Tielt/Den Haag, 1967;
- ID., *Heil, geloof en openbaring* (Bezinning en Bezieling 4), Kasterlee, 1968;
- ID., *Unfolding Revelation. The Nature of Doctrinal Development* (Theological Resources), Philadelphia, 1972.

Wijze van tentamineren: mondeling examen.

11. Inleiding tot de Heilige Schrift

Docent: DR. R. GOUW

Deze cursus bereidt voor op de cursussen exegese O.T. en N.T. en stelt algemene zaken aan de orde. Daartoe horen enerzijds kwesties die de Bijbel als zodanig betreffen (ontstaan van de Bijbelse geschriften en canonvorming, tekstoverlevering, tekstkritiek) als het omgaan met de Schrift (principes van bijbelvertalen en exegetische methoden).

Literatuur:

H. BLOK e.a., *Het verhaal van de Bijbel; ontstaan - vertalen - verspreiden*. NBG, Haarlem, laatste druk.

J. NEGENMAN, *De wording van het Woord; over ontstaan en verstaan van de Bijbel*. Kok, Kampen, 1986.

A.S. VAN DER WOUDE (red.) *Inleiding tot de studie van het Oude Testament*. Kok, Kampen, 1986.

F. VAN SEGBROECK, *Het Nieuwe Testament leren lezen; Achtergronden - Methoden - Hulpmiddelen*. Acco, Leuven, 1993.

G.D. FEE, *Exegese van het Nieuwe Testament*. Boekencentrum, Zoetermeer, 2001.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

12. Apocalyps. God heeft het laatste woord

Docent: DR. J.D. ALBEZA ASECIO

Blokcollege: do. 1 - di. 7 februari

Na enige inleidende vraagstukken worden de historische en literaire omstandigheden van de redactie behandeld, evenals de basisch symboliek van de inhoud van heel de Openbaring. De student zal kennismaken met de geschiedenis van de interpretatie van dit boek, evenals met de comtemporaine hermeneutiek ervan. In het bijzonder zullen de brieven aan de zeven Kerken worden bestudeerd.

Literatuur:

J. ORIOL TUÑI en X. ALEGRE, *Escritos joánicos y cartas católicas*, Verbo Divino 2012.

U. VANNI, *Apocalisse - Una assemblea liturgica interpreta la storia*, Queriniana 2010.

In andere talen:

J. BONSIRVEN, *L'Apocalypse de Saint Jean*, VSal 16, Paris, Beauchesne 1951.

W. BARCLAY, *Letters to the Seven Churches*, SCM Paperback, London, SCM 1969.

C.G. FLEGG, *An Introduction to Reading the Apocalypse*, Crestwood, New York, St. Vladimir's Seminary Press 1999.

A. WIKENHAUSER, *Die Offenbarung des Johannes*, RNT 9, Regensburg, Pustet, 1959.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

13. Bijbelse theologie

Docent: MGR. C. VAN DEN HOUT

Sinds twee eeuwen kennen we het vak 'Bijbelse theologie'. Moet niet alle theologie Bijbels zijn? Wat kan Bijbelse theologie betekenen in verhouding tot de exegese en de systematische theologie? De verscheidenheid van vooronderstelling, van standpunt, van bevindingen, van hypothese en van beweringen is groot en laat niet alleen een zekere verwarring achter bij de lezer maar roept ook vragen op over de natuur, de reikwijdte en zelfs de mogelijkheid van een Bijbelse theologie. Er is geen algemeen aanvaarde definitie van haar doelstelling. Deze kwestie vormt het onderwerp van deze cursus. Bij de behandeling van dit vraagstuk wordt aandacht geschonken zowel aan de historische ontwikkeling van ideeën alsook aan recente kerkelijke documenten betreffende Bijbelse theologie en hermeneutiek.

De colleges beginnen met een opdracht voor de seminaristen met als vraag 'Wat is volgens jou Bijbelse theologie? Werk je antwoord uit in 2 à 4 pagina's'. Voor deze opdracht krijgt men ongeveer 1 à 2 uur de tijd. Er zullen wat handvaten worden gegeven om over deze vraag zelfstandig te kunnen nadenken. De antwoorden worden uitgewisseld en zijn een opstap voor de hoorcolleges en de presentatie van de cursus. Na de hoorcolleges wordt dezelfde vraag nogmaals gesteld. De seminaristen presenteren hun antwoord aan elkaar en de docent.

Wijze van tentamineren: Beoordeling geschiedt op basis van deze presentatie.

Literatuur:

R. VAN DEN HOUT, cursus *Bijbelse Theologie* (wordt na afloop verstrekt).

PAUSELIJKE BIJBELCOMMISSIE, *De interpretatie van de Bijbel in de Kerk*, Een-twee-een kerkelijke documentatie 22 (1994) nr. 3, Utrecht.

PAUSELIJKE BIJBELCOMMISSIE, *Het joodse volk en zijn heilige Geschriften in de christelijke bijbel*, Een-twee-een kerkelijke documentatie 30 (2002) nr. 9-10, Utrecht.

E. NOORT, *De uitleg van de Bijbel in en na de Verlichting; de bijbelse theologie en de geschiedenis*, ICB I, 124-127.

14. Inleiding tot de liturgie

Docent: DR. S. MARCANTOGNINI

De cursus Inleiding tot de liturgie wil een inleiding bieden tot de liturgiewetenschap. Daarbij zullen in beschouwing worden genomen de theologische en pastorale lijnen van het Tweede Vaticaans Concilie en de belangrijkste theologische en antropologische studies over de liturgie. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de verschillende aspecten die verband houden met de eredienst (godsdienstige ervaring, rituele handeling, enz.) en aan de geschiedenis van de liturgie.

Literatuur:

ADAM A. – HAUNERLAND W., *Corso di Liturgia*, Brescia, Editrice Queriniana, 2013⁷. (Originele uitgave: *Grundriss Liturgie. Völlig überarbeitete Neuausgabe*, Freiburg im Breisgau, Verlag Herder GmbH, 2012.

ELBERTI A., *Il culto cristiano in Occidente. Storia e fondamenti*, Napoli, Ed. Chirico, 2015².

KUNZLER M., *Die Liturgie der Kirche*, Paderborn, Verlag Bonifatius, 1995.

NEUNHEUSER B. – MARSILI S. – AUGÉ M. – CIVIL R., *La Liturgia, momento della storia della salvezza*, in *Anàmnesis* 1, Genova, Marietti, 1979.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

15. Muziekrepertoire

Docent: A. RODRÍGUEZ LUQUE

Wekelijks vindt er een zangrepetitie plaats voor alle studenten waarin de gezangen die in de komende liturgische vieringen op het programma staan worden geoefend. Bij de repetities wordt onder andere gezongen uit de zangbundels *Gezangen voor Liturgie* (Baarn 1996) en *Laus Deo* (Roermond 2000) en uit het *Liber Cantualis* (Solesmes 1983). Deze boeken zijn in de collegezaal aanwezig.

16. Archeologie en kunstgeschiedenis

Docent: Lic. T. RICO MARTÍNEZ

De cursus biedt een algemene inleiding in de archeologie en de kunstgeschiedenis. In het bijzonder beoogt de cursus basiskennis bij te brengen over de voornaamste monumentale context, over het architectonisch erfgoed, over de thema's van de figuratieve cultuur in relatie tot de ontwikkeling en organisatie van de christelijke gemeenschap. De belangrijkste stilistische periodes worden bestudeerd, met bijzondere aandacht voor de christelijke kunst van West-Europa. Er wordt aandacht besteed aan de wisselwerking tussen theologische reflectie en kerkgeschiedenis enerzijds en de kunst anderzijds. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het kunstpatrimonium van het bisdom.

Literatuur:

F. BISCONTI EN O. BRANDT (ED.), *Lezioni di archeologia cristiana*, Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana, Città del Vaticano 2014.

B. BOSANQUET, *A history of aesthetic*, TheClassics.us 2013.

E.H. GOMBRICH, *Eeuwige schoonheid*, Spectrum 2014.

G. VASARI, *De levens van de grootste schilders, beeldhouwers en architecten*, Contact 1998.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

17. *Werkcollege filosofie: De filosofie van Karol Wojtyła*

Docent: DRS. M. CAVAGNARO

In dit werkcollege willen we ons verdiepen in de filosofie van Karol Wojtyła, de man die H. Johannes Paulus II werd. De fenomenologische reflectie van Wojtyła is de noodzakelijke premisse van zijn latere theologische werken, in het bijzonder van de zogenaamde “theologie van het lichaam”. In deze cursus willen we de belangrijkste thema’s van de filosofie van Wojtyła behandelen, voornamelijk door zijn meesterwerk “Persoon en handeling” grondig te bestuderen.

Literatuur:

K. WOJTYŁA, *Person and Act and related essays*, The Catholic University of America Press, 2021

R. BUTTIGLIONE, *Karol Wojtyła: The thought of the Man Who Became Pope John Paul II*, Eerdmans, Grand Rapids MI 1997

J. I. JIMÉNEZ WALKER, *Het personalisme van Karol Wojtyła als achtergrond van Centesimus annus*, Scriptie voor behalen van het Baccalaureaat in de Theologie, Sint-Willibrord Instituut, 2020

Wijze van tentamineren: Op basis van de actieve participatie tijdens het werkcollege

18. **Latijn I**

Docent: Drs. N. MANTJE / Lic. A. MORENO QUIRÓS

Doelstelling van deze cursus is de student vertrouwd te maken met de grondbeginselen van het Latijn, zodat hij in staat zal zijn eenvoudige teksten te vertalen. In deze cursus voor beginners wordt de vormleer behandeld.

Achtereenvolgens zullen van de grammatica aan bod komen: het nomen (substantiva en adjectiva, numeralia, pronomina, adverbia) en het verbum (vervoeging van de vier conjugaties, deponentia, onregelmatige verba). De studie van de grammatica gaat vergezeld van het maken van oefeningen: het vertalen van eenvoudige Latijnse

zinnen in het Nederlands van de lessen 1 t/m 45 van het Handboek voor Kerklating.

Over de bestudeerde stof wordt regelmatig een toets afgenomen.

Literatuur:

C. COPPENS e.a., *Handboek voor Kerklating. Grammatica en Vocabularium*, Vereniging voor Latijnse Liturgie – Brepols, Turnhout, 1985, pp. 7-119.

G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, *Tirocinium latinum*, 18^e druk, Houten 1986; *Hulpboekje bij Tirocinium latinum*, samengesteld door N.H.C. VAN LOENEN. Met medewerking van G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, Houten 1987.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

19. Grieks I

Docent: Drs. N. MANTJE / Lic. A. MORENO QUIRÓS

Een beknopte cursus Griekse grammatica. Nieuwtestamentisch Grieks lezen en vertalen.

Verplichte literatuur:

CH. BOUTER, *Cursus N.T.-Grieks voor beginners*, ISBN 9781291545715.

CH. BOUTER, *New Testament Greek for beginners*, ISBN 9781291632231.

D. HARTING, *Grieks-Nederlands handwoordenboek op het Nieuwe Testament*, Importantia Publishing, Dordrecht, ISBN 9789057192401.

J. NUCHELMANS en G.F. DIERCKS, *Tirocinium Graecum*, 20^e druk, Houten 2000; *Kleine Griekse grammatica*, samengesteld door J. NUCHELMANS. Met medewerking van G.F. DIERCKS en J. PENNOCK, Houten 1994.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

20. Werkstuk filosofie I

Streefdata: 28 sept., 5 okt., 14 nov. en 5 dec.

21. Latijn II

Docent: Drs. N. MANTJE

Uitbreiding en verdieping van de kennis van het Latijn.

Literatuur:

C. COPPENS e.a., *Handboek voor kerkladijn. Grammatica en Vocabularium*, Vereniging voor Latijnse Liturgie – Brepols, Turnhout, 1985.

G.F. DIERCKS en N.H.C. VAN LOENEN, *Kleine latijnse grammatica*, Houten 1987.

G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, *Tirocinium latinum*, 18^e druk, Houten 1986; *Hulpboekje bij Tirocinium latinum*, samengesteld door N.H.C. VAN LOENEN. Met medewerking van G.F. DIERCKS en B.H. STOLTE, Houten 1987.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

22. Nieuwtestamentisch Grieks

Docent: Drs. N. MANTJE

Uitbreiding en verdieping van de kennis van het Nieuwtestamentisch Grieks.

Verplichte literatuur:

CH. BOUTER, *Cursus N.T.-Grieks voor gevorderden*, ISBN 9781291553741.

D. HARTING, *Grieks-Nederlands handwoordenboek op het Nieuwe Testament*, Importantia Publishing, Dordrecht, ISBN 9789057192401.

J. NUCHELMANS en G.F. DIERCKS, *Tirocinium Graecum*, 20^e druk, Houten 2000; *Kleine Griekse grammatica*, samengesteld door J. NUCHELMANS. Met medewerking van G.F. DIERCKS en J. PENNOCK, Houten 1994.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

23. Werkstuk filosofie II

Streefdata: 28 sept., 5 okt., 14 nov. en 5 dec.

24. Algemene geschiedenis

Docent: LIC. A. MORENO QUIRÓS

De cursus geeft een overzicht van de geschiedenis van de prehistorie tot de huidige dag. Het is gericht op het bevorderen van de kritische analyse van student in de studie van de geschiedenis, de cultuur en haar vele verschijningsvormen, zoals literatuur, religie en kunst.

Literatuur:

J. CORBELLA, C. CABALLERO EN E. ALVAREZ, *Historia. Ciencias sociales*, McGraw-Hill 1995.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

25. Metafysiek

Docent: DR. J. VIJGEN

In de inleiding wordt de aard van deze filosofische discipline besproken en een overzicht gegeven van haar ontwikkeling van Parmenides tot Kant, Hegel en Heidegger. Vervolgens wordt behandeld hoe men de metafysiek binnentreedt. Het eerste gedeelte (hoofdstukken 1 tot IX) behandelt de transcendentale eigenschappen van het zijnde, zoals eenheid, waarheid, goedheid en schoonheid, en de eerste axioma's of zijnsbeginselen die onmiddellijk op de eerste begrippen volgen. Het tweede gedeelte (hoofdstukken X tot XVII) onderzoekt de indelingen van het zijnde in actus en potentie, zijnsact en wezen, substantie en accidens. Het derde gedeelte (hoofdstukken XVIII tot XIX) bestudeert de oorzaken van het zijnde. Het probleem

van de oorzakelijkheid in het algemeen en vervolgens de vier oorzaken in het bijzonder.

Handboek:

L.J. ELDERS, *De Metafysica van Sint-Thomas van Aquino in historisch perspectief*, Brugge 1982.

Literatuur:

B. LAKEBRINK, *Klassische Metaphysik*, Freiburg/Br 1967.

J. PETERS, *Metaphysica*, Utrecht 1957.

L. DE RAEYMAEKER, *De metafysiek van het zijn*, Antwerpen 1944.

E. FESER, *Scholastic Metaphysics: A Contemporary Introduction*, Neunkirchen-Seelscheid 2014.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

26. Pentateuch

Docent: PROF. DR. B. KOET

Speciaal rooster: 6 okt., 2 nov., 2 dec., 3, 17 en 29 mrt. en 28 apr.

De Pentateuch (van het Griekse "penta", vijf en het Griekse "teuchos", houder van boeken) is de Griekse benaming van de vijf boeken van Mozes: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. In het Jodendom heten deze vijf boeken samen ook wel Tora. Alhoewel dat vaak vertaald wordt met "Wet", is dat maar een verlegenheidsvertaling. Tora is ook de leer dit tot leven lijkt, de wijsheid.

In dit college is de belangrijkste doelstelling om de studenten stappen aan te leren op de weg van zelfstandig exegetiseren. Met Augustinus moet er immers op gewezen worden dat bij het lezen van de H. Schrift er twee opdrachten zijn: ontdekken wat er staat en het presenteren ervan. In de colleges gaat het echter vooral maar niet uitsluitend om het eerste aspect. Daarnaast is het echter ook van belang dat de studenten inzicht krijgen in de ontstaansgeschiedenis van deze vijf boeken van Mozes. Het ligt voor de hand gezien de omvang van deze boeken dat slechts enkele themata nader uitgewerkt kunnen worden. De cursus begint met een kort behandeling van het

scheppings-verhaal. Voor sommige studenten is dat wellicht een herhaling. Daarmee zal echter ook duidelijk worden dat herhaalde studie van de Schrift loont. Vervolgens wordt uit de geschiedenis van de aartsvaders als exempel de verhalen aangaande Jacob en Esau besproken. Daarna zullen we de Uittocht uit Egypte bespreken. Van het boek Leviticus zullen we het ook voor het Nieuwe Testament belangrijke concept reinheid bespreken.

Het bespreken van de grote lijn zal gebeuren aan de hand van exegetische van proefteksten.

Literatuur:

H. RENCKENS, *Je eigen Schrift schrijven. Meegroeien met de bijbel*, Baarn, 1983,

Id., *De bijbel mee maken: omgangsvormen en proefteksten*, Kok, Kampen, 1988.

K. DEURLOO, *Genesis. Verklaring van een bijbelgedeelte*, Kok, Kampen 1999.

T. CARMODY, *Reading the Bible. A Study Guide*, Paulist Press New Jersey, 2004

Een katechetisch overzicht is te vinden in:

A. KOOT (e.a.) *Naderen om te horen Bijbelkatechese*, Hilversum 1981 (alleen nog maar antiquarisch te kopen).

Wijze van tentamineren: een exegetisch werkstuk over een pericoop uit de Tora.

27. Corpus Paulinum

Docent: DR. R. GOUW

Deze cursus stelt de theologie van de apostel Paulus centraal. Met het oog hierop worden zijn brieven, zoals we die in het Nieuwe Testament vinden, behandeld. Paulus schreef zijn brieven met het oog op bepaalde situaties, waarin meningen botsten. Toch zijn zijn brieven meer dan conflictbeheersing. Ook Paulus' verkondiging van Jezus Christus komt erin tot uitdrukking. De exegetische moet zich dus bezig houden met de kwestie van consistentie en contingentie. In deze

cursus komen onder andere aan de orde: de persoon van de apostel Paulus, de omstandigheden van de geloofsgemeenschap waarin hij leefde als ook zijn theologische opvattingen.

Literatuur:

R. PENNA, *Paul the Apostle: Jew and Greek Alike*, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1996.

ID, *Paul the Apostle: Wisdom and the Folly of the Cross*, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1996.

ID, *Lettera ai Romani*; vol. 1 & 2, Edizioni Dehoniane Bologna, 2004/2006.

ID, *Lettera agli Efesini*, Edizioni Dehoniane Bologna, 2001.

J. MURPHY-O'CONNOR, *Paul the Letter-Writer; His world, His Options, His Skills*, (Good News Studies 41) The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1995.

J. MURPHY-O'CONNOR, *Paul: A Critical Life*, Clarendon Press, Oxford 1996.

E.P. SANDERS, *Paul*, University Press, Oxford 1991.

G.D. FEE, *The first Epistle to the Corinthians (NICNT)*, Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 1987.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

28. Algemene sacramententheologie

Docent: DR. S. MARCANTOGNINI

In deze cursus zullen de fundamentele elementen van de liturgie van de Kerk worden behandeld en de vraagstukken omtrent de algemene sacramententheologie: het sacrament als zodanig en de instelling ervan door Christus, de zeven sacramenten, de doeltreffendheid en de effecten van de sacramenten, de wijze van vieren en de verhouding geloof-sacramenten. Hierbij zal tevens aandacht worden besteed aan de natuur van de christelijke liturgie, de theologie van de eredienst en het symbolisch-ritueel taalgebruik.

Deze onderwerpen zullen worden behandeld vanuit meerdere invalshoeken: het bijbelse perspectief, de historische ontwikkeling waaronder aandacht voor de bijdragen van de kerkvaders, de

theologische reflectie en de pastorale dimensie.

Het doel van dit alles is de sacramenten te kunnen ervaren als *culmen et fons* van de heilsgeschiedenis en om te komen tot lijnen van interpretatie waardoor men inzicht krijgt in de ontwikkelingen van de sacramentenleer tot op de huidige dag en daarbij ook de samenhang met de christologie, de ecclesiologie en de pastoraal duidelijk wordt.

Literatuur:

CHAUVET, L.M., *The Sacraments – The Word of God at the Mercy of the Body*, 2001.

RATZINGER, J., *Theologie der Liturgie. Die sakramentale Begründung christlicher Existenz*, Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau 2008 (Gesammelte Schriften, 11).

BONACCORSO, G., *Celebrare la salvezza. Lineamenti di liturgia*, Edizioni Messaggero, Padova 2011 (*Caro Salutis Cardo*. Sussidi, 6).

NEUNHEUSER, B., – MARSILI, S., – AUGÉ, M., – CIVIL, R., *La Liturgia, momento della storia della salvezza*, in *Anàmnesis 1*, Marietti, Genova, 1979.

AUGÉ, M., *Liturgia, Storia Celebrazione Teologia Spiritualità*, Edizioni San Paolo, Milano 1992.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

29. Christologie

Docent: DR. A. VAN DEN HOUT

De Persoon van Jezus Christus vormt niet alleen het hart van de theologie, maar is ook het doel van heel de geschiedenis. Wie is Hij? Deze vraag werd al door tijdgenoten gesteld en is sindsdien niet meer verstomd. Deze cursus wil méér geven dan een persoonlijke visie. Opgenomen in de doelstelling ligt de opdracht om aan de mensen van vandaag Christus naderbij te brengen, zoals de Kerk in Hem gelooft. Inhoudsoverzicht: DEEL 1 De toegang tot Jezus Christus. 1. Jezus middelpunt van ons geloof. 2. De veranderingen in het beeld van Jezus Christus in de exegese: H.S. Reimarus, *Leben-Jesu-Forschung*, R. Bultmann, H. Schlier. 3. De ontwikkeling van de christologie aan

de hand van vroegchristelijke titulatuur: 'Hoheitstitel'. 4. Christologische modellen in de horizon van het 'moderne denken': Romano Guardini, Teilhard de Chardin, Piet Schoonenberg, Karl Rahner, en anderen. DEEL 2 Jezus Christus volgens de leer van de Kerk. 5. De gestalte van Jezus Christus in het Nieuwe Testament: verhevenheid en nederigheid van Jezus: het Christusbeeld van Markus; de beloofde Messias van Mattheüs ook voor de heidenen; het heilsgeschiedkundige concept in het Evangelie van Lukas en de Handelingen van de Apostelen; pre-existentie: de christologie van Johannes; de christologische ontwikkeling in de brieven van Paulus; het Christusbeeld in de Hebreënbrief, de Eerste Petrusbrief en de Openbaring van Johannes. 6. Christologische verhelderingen in de Kerk van de kerkvaders: in discussie met heretische posities in de tweede eeuw; de integratie van veelsoortige christologische uitspraken binnen het ene beeld van Christus; het ware goddelijk Zoonschap van de Verlosser; de eenmaligheid en de universaliteit van de Zoon; de worsteling om de goddelijke en menselijke werkelijkheid van de Verlosser; het Concilie van Chalcedon; natuur en persoon volgens Boëthius; beoordeling van de vroeg kerkelijke christologie. DEEL 3 Het heilswerken van Jezus Christus. 7. De mysteries van Jezus Christus - *fundamentele overwegingen*. 8. *Het Paasmysterie: het heilbrengende* lijden en sterven; de nederdaling ter helle; de verrijzenis van Jezus Christus als brandpunt van verkondiging en christologie: aanspraak en tegenspraak, Bijbelse fundering van het geloof in de verrijzenis, Hemelvaart en innerlijke samenhang tussen verrijzenis en zending van de Geest. 9. De geheimen van het aardse leven en werken van Jezus: leven vóór het openbaar optreden; doop; bekoring; wonderen: steen des aanstoets en versterking van het geloof; gezagvol spreken; weten en bewustzijn; transfiguratie.

Aanbevolen handboeken en verdere literatuur:

- A. AMATO, *Gesù il Signore. Saggio di Cristologia*, EDB, Bologna, ⁽⁵⁾1999.
 M. BORDONI, *Gesù di Nazaret. Presenza, memoria, attesa*, Querianiana, Brescia, ⁽⁶⁾2007.
 F. OCÁRIZ – L.F. MATEO SECO – J.A. RIESTRA, *Il mistero di Cristo. Manuale di Cristologia*, Apollinare Studi (Sussidi di Teologia), Roma 2000 (eerder in het Spaans verschenen bij Ediciones Universidad de Navarra, Pamplona 1991).

L. SCHEFFCZYK - A. ZIEGENAUS, *Katholische Dogmatik. Bd. IV. Jesus Christus. Die Fülle des Heils. Christologie und Erlösungslehre* (A. Ziegenaus), MM Verlag, Aachen 2000 (ook in andere talen).

CHR. SCHÖNBORN, *Gott sandte Seinen Sohn*, AMATECA Bd. VIII, Bonifatius Verlag, Paderborn 2002 (ook in andere talen).

J.-P. TORRELL, *Le Christ en ses mystères. La vie et l'oeuvre de Jésus selon Saint Thomas d'Aquin*, Desclée, Tômes I-II, Paris 1999.

BENEDICTUS XVI, *Jezus van Nazareth, Deel I, II, Proloog*, Lannoo, Tielt 2007, 2011, 2012 (ook in veel andere talen).

A.J.T. VAN DEN HOUT, *Het boek 'Jezus van Nazareth' van Benedictus XVI: geloofsoverdracht in een kritische tijd*, in B. PUTTER – J. VIJGEN (red.), *Voor een missionaire Kerk. Verzamelde opstellen*, Tiltenberg Studies 5, Vogelenzang 2010, pp. 18-42.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

30. Het theologische en filosofische denken van Joseph Ratzinger / paus Benedictus XVI

Docent: DR. C.T.M. VAN VLIET

Dát Joseph Ratzinger (1927-2022) tot de grootste theologen van de afgelopen honderd jaren behoort, daarover zijn zeer velen het wel eens. Sommigen beschouwen hem zelfs als de grootste, de meest vruchtbaarste katholieke theoloog van de afgelopen periode. Maar wat zijn dan zijn voornaamste theologische en filosofische gedachten? Wat zijn zijn voornaamste geschriften? Wat zijn de hoofdonderwerpen die hem hebben beziggehouden? Door wie werd hij beïnvloed? Onder invloed van welke impulsen van buiten en van welke innerlijke bekommernissen heeft hij zijn theologie ontwikkeld? Is er een ontwikkeling vast te stellen in zijn denken over theologie, God, mens, Kerk, samenleving en dergelijke gedurende de circa 75 jaar waarin hij heeft nagedacht, geschreven en gepubliceerd? Hoe ziet de receptie van zijn omvangrijk werk er uit? Wie en ook wat heeft hij beïnvloed? Hoe zag overigens zijn levensloop eruit? Deze en andere vragen komen in dit college aan de orde.

Het boek *Einführung in das Christentum*, 1968 (Ned.: *De kern van ons geloof*) maakte Ratzinger in een slag internationaal beroemd. "Het

boek was een sensatie. Het sloeg in als een bom. Een jonge professor uit Tübingen had in 1968 zijn colleges over de Apostolische Geloofsbelijdenis gepubliceerd, colleges die hij aldaar in het kader van het Studium generale in 1967 had gehouden” (Dr. Manfred Gerwing, maart 2023). Wat was dan het geheim van dit werk (en van m.i. bijna alle andere geschriften van Ratzinger)? Gerwing vervolgt: “Wat werd geboden was geen begripsacrobatiek, geen bloedeloos systeem, geen abstracte metafysiek. Het geloof kwam ter sprake. Dit steunt op de openbaring en verlangt naar inzicht. Er wordt geput uit de bronnen, de mens staat in het middelpunt, zijn geschiedenis met de drievuldige God, die Zich als Liefde openbaart.” Het boek werd in de jaren erna in 23 talen vertaald... Het college probeert een nieuwe generatie van theologiestudenten vertrouwd te maken met en tracht hen te leren na te denken over een invloedrijke en indrukwekkende theoloog, die zijn wortels heeft in de periode van vóór Vaticanum II en die stevige kritiek had op de toen heersende theologie. Het was een context die grote verschillen vertoont met de huidige maatschappelijke, kerkelijke en theologische situatie.

Ratzinger heeft ontelbare monografieën, bijdragen aan verzamelwerken en tijdschriftartikelen geschreven over uiteenlopende onderwerpen. Over Augustinus, Bonaventura, theologische Godsleer, filosofische Godsleer, de geloofsbelijdenissen, scheppingsleer, theologische antropologie, Marialogie, Christologie, Vaticanum II, ecclesiologie, oecumene, hermeneutiek, fundamentele theologie, eschatologie, liturgie, sacramententheologie, spiritualiteit, theologie van het religieuze leven, gebed, samenleving en politiek (we volgen de volgorde van de JRGS; zie onder). Ook deinsde hij er niet voor terug om als filosoof *en plein public* in debat te gaan met grote filosofen als de tijdgenoot en taalgenoot Jürgen Habermas.

Zijn vele geschriften worden sinds 2008 in een kritische editie uitgegeven en in een bepaalde zin becommentarieerd door het het *Institut Papst Benedikt XVI* in Regensburg. Bibliografische gegevens: *Joseph Ratzinger Gesammelte Schriften (JRGS). Herausgegeben von Gerhard Ludwig Müller in Verbindung mit dem Institut Papst Benedikt XVI., Regensburg, 16 Bänden, 2008ff.* Uw docent heeft in de herfst van 2021 een werkbezoek gebracht aan dit instituut.

Tot de laatste grote theologische geschriften van Ratzinger/Benedictus behoort zijn Jezus trilogie. Indrukwekkend is dat hij in de jaren waarin hij het veeleisende pausambt vervulde er in slaagde drie

delen over Jezus van Nazareth te publiceren: deel 1 (2007), deel 2 (2011) en proloog (2012). Hij schrijft: “deze boeken zijn uitdrukking van mijn persoonlijk zoeken naar ‘het gelaat van de Heer’ (vgl. psalm 27,8); ze zijn geen uitdrukking van het leerambt en daarom staat het eenieder vrij om mij te weerspreken; wie is Jezus van Nazareth?, met het antwoord op deze vraag staat en valt het christelijke geloof”. Tijdens zijn hele leven, in allerlei bijzondere situaties en ook onmiddellijk na zijn overlijden kreeg Ratzinger/Benedictus naast hartelijke waardering ook venijnige kritiek. Natuurlijk dient ieder theoloog open te staan voor kritiek gebaseerd op rationele argumenten van collega theologen. Wat zijn de inhoudelijk-theologische punten van kritiek op hem? Maar was (en is) die venige vorm van kritiek gebaseerd op theologische argumenten of spelen daarbij ook andere (oneigenlijke?) factoren een rol?

Nog twee opmerkingen: 1) Wij kunnen allen veel van J. Ratzinger/paus Benedictus leren. Van zijn persoonlijkheid (vgl. zijn deemoed en zijn wens om zelf van allen te leren), van de wijze waarop hij het pausambt in moeilijke omstandigheden heeft vormgegeven en van zijn grote inzet als theoloog. In dit systematisch-theologische college bestuderen we hem primair als theoloog. In die zin is het aan te bevelen om bijvoorbeeld zowel zijn encycliek *Deus caritas est* (2006) als zijn Jezus-trilogie te lezen, maar zullen we in de colleges het eerste niet en het tweede beslist wel aan de orde stellen. 2) Vele werken van en over Ratzinger/Benedictus zijn in allerlei talen vertaald of soms in een niet-Duitse taal voor het eerst uitgegeven. De studenten worden uitgedaagd om zowel Nederlandstalige literatuur te lezen als literatuur in de taal die zij van huis uit het beste beheersen. De opgedane kennis en inzichten kan dan door hen ingebracht worden in de gesprekken en de discussies tijdens de colleges naar aanleiding van door de docent aangedragen en becommentarieerde teksten.

Wijze van tentamineren: schriftelijk tentamen.

Literatuur:

Een kleine selectie uit een omvangrijke bibliografie; verdeeld in 5 groepen; in de regel vermeld in de taal waarin het is geschreven; en in de regel zonder toevoeging van vertalingen e.d.

A. Geschriften van Joseph Ratzinger

Zur Theologie des Konzils, in: Cath 15 (1961) 292-304.

Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis, München 1968. Ned.: *De kern van ons geloof. Hedendaagse verworvenheden en nieuwe inzichten*, Utrecht 1970.

Das neue Volk Gottes. Entwürfe zur Ekklesiologie, Düsseldorf 1969.

Die sakramentale Begründung christlicher Existenz, Meitingen 1973.

Dogma und Verkündigung, München 1977.

Die Kirche als Heilssakrament, in: J. REIKERSTORFER (Hg.), *Zeit des Geistes. Zur heilsgeschichtlichen Herkunft der Kirche*, Wien 1977, 59-70.

Eschatologie - Tod und ewiges Leben, 4. Auflage, Regensburg 2019. (Eerste druk in 1977).

J. RATZINGER/J. HABERMAS, *Dialektik der Säkularisierung, Über Vernunft und Religion*, Freiburg 2005.

B. Theologische geschriften van Joseph kardinaal Ratzinger of Ratzinger /Benedictus indien "kardinaal" resp. "paus" bibliografisch is toegevoegd.

J. KARDINAL RATZINGER, *Theologische Prinzipienlehre, Bausteine zur Fundamentaltheologie*, München 1982.

IDEM, *Die Ekklesiologie des Zweiten Vatikanischen Konzils*, in: JRGS Band 8/1, *Kirche- Zeichen unter den Völkern*, Freiburg 2010, 258-282. (Oorspronkelijk in: *Kirche Ökumene und Politik*, Einsiedeln 1987).

IDEM, *Zur Gemeinschaft gerufen. Kirche heute verstehen*, Freiburg 1991.

IDEM, *Wesen und Auftrag der Theologie. Versuche zur ihrer Ortsbestimmung im Disput der Gegenwart*, Freiburg 1993.

IDEM, *Kerkelijke bewegingen en hun theologische vindplaats*, in: *Communio* 23 (1998) 457-476.

IDEM, *Der Geist der Liturgie. Eine Einführung*, Freiburg 2000. Nederlands: *De geest van de liturgie. Een inleiding*, Amsterdam 2006.

IDEM, *Weggemeinschaft des Glaubens, Kirche als Communio*, Festgabe zum 75. Geburtstag, Augsburg 2002.

IDEM, *Werte in Zeiten des Umbruchs, Die Herausforderungen der Zukunft berstehen*, Freiburg 2005.

BENEDICTUS XVI, J. KARDINAL RATZINGER, *Kirchliche Bewegungen und neue Gemeinschaften. Unterscheidungen und Kriterien*, München 2007.

BENEDICTUS XVI, *Die Kirchenväter - frühe Lehrer der Christenheit*, Regensburg 2008.

IDEM, *Heilige und Selige. Grosse Frauengestalten des Mittelalters*, Vorw. J. Kardinal Meisner, Illertissen 2011.

IDEM, *Kirchenlehrer der Neuzeit*, Lepanto Verlag 2012.

IDEM, *Heilige und Selige. Grosse Frauengestalten des Mittelalters*, Vorw. J. Kardinal Meisner, Illertissen 2011.

IDEM, *Mit den Heiligen durch das Jahr*, Freiburg 2010, 159-163, hier 162.

IDEM, *Kersttoespraak tot de curie*, [Http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2005/december/documents/hf_ben_xvi_spe_20051222_roman-curia_ge.html](http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2005/december/documents/hf_ben_xvi_spe_20051222_roman-curia_ge.html).

BENEDICTUS XVI, K. KARDINAL RKOCH (Hg.), *Das Zweite Vatikanische Konzil. Die Hermeneutik der Reform*, Augsburg 2012.

J. KARDINAL RATZINGER - BENEDICTUS XVI, *Jesus von Nazareth*, Erster Teil: *Von der Taufe im Jordan bis zur Verklärung*, 2007; Zweiter Teil: *Vom Einzug in Jerusalem bis zur Auferstehung*, 2011; *Prolog: Die Kindheitsgeschichten*, Freiburg 2012. Nederlandse vertaling uit 2009, 2011 en 2012.

C. Publicaties over Ratzinger, resp. Ratzinger/Benedictus

H.C. SCHMIDBAUER, *Der Dreifaltige Gott als "Communio" in der Trinitätslehre Joseph Ratzingers*, in: G.L. Müller (Hg.), *Der Glaube ist einfach. Aspekte der Theologie Papst Benedikts XVI*, Regensburg 2007, pp 101-117.

G.L. MÜLLER (Hg.), *Der Glaube ist einfach. Aspekte der Theologie Papst Benedikts XVI*, Regensburg 2007.

J.-H. TÜCK (Hg.), *Passion aus Liebe. Das Jesus-Buch des Papstes in der Diskussion*, Ostfildern 2011.

IDEM (Hg.), *Der Theologenpapst. Eine kritische Würdigung Benedikts XVI.*, Freiburg 2013.

M. HEIM (Hg.), *Hommage an Papst Benedikt XVI. Aufsätze und Essays*, Heiligenkreuz 2018.

P. SEEWALD, *Benedikt XVI., Ein Leben*, München 2020, 1150 pagina's.

D. Geschriften van of met medewerking van het Institut Papst Benedikt XVI in Regensburg

JOSEPH RATZINGER GESAMMELTE SCHRIFTEN (JRGS). Herausgegeben von Gerhard Ludwig Müller in Verbindung mit dem Institut Papst

Benedikt XVI., Regensburg, 16 Bänden, 208ff. Er lopen vertalingen in enkele moderne talen.

K. KOCH, *Das Geheimnis des Senfkorns. Grundzüge des theologischen Denkens von Papst Benedikt XVI.*, Ratzinger Studien Band 3, Regensburg 2010.

S. WIEDENHOFER, *Die Theologie J. Ratzingers/Benedikts XVI. Ein Blick auf das Ganze*, Ratzinger-Studien Band 10, Regensburg 2016.

A. JALL, *Erfahrung von Offenbarung. Grundlagen, Quellen und Anwendungen der Erkenntnislehre J. Ratzingers*, Ratzinger-Studien Band 15, Regensburg 2019.

CHR. SCHALLER (Hg.), *Brich mir das Brot des Wortes*, Festgabe für Papst em. Benedikt XVI. zum 90. Geburtstag, Regensburg 2017.

R. VODERHOLZER (Hg.), *Mitteilungen Institut Papst Benedikt XVI*, Jahrgang 13, Regensburg 2020.

IDEM (Hg.), *Mitteilungen Institut Papst Benedikt XVI*, Jahrgang 14, Regensburg 2021.

IDEM (Hg.), *Mitteilungen Institut Papst Benedikt XVI*, Jahrgang 15, Regensburg 2022.

FR. HARINGER, *Ich, doch nicht mehr ich. Spiritualität als Ernstfall der Theologie bei J. Ratzinger*, Institut Paps Benedikt XVI., Regensburg 2021.

E. Publicaties na het overlijden van Joseph Ratzinger/paus Benedictus XVI.

J. RATZINGER, *Über allem die Liebe*, heruitgave van enkele preken uit 1964, München 2023.

Drie artikelen in: Samen Kerk, Uitgave van het Bisdom Haarlem-Amsterdam, januari 2023.

Drie auteurs, in: Herder Korrespondenz, Februar 2023.

M. GERWING en elf andere auteurs, in: Basis, Zeichen der Zeit deuten. Schönstatt Zeitschrift, März 2023.

H. MAIER en W. KASPER, in: Internationale Katholische Zeitschrift *Communio*, März April 2023.

M. LANZ/M. LÜTZ, *Benedikt XVI. Unser letztes Gespräch*, München 2023.

G. GÄNSWEIN / S. GAETA, *Nient'altro che la verità*, 2023. Duits: *Nichts als die Wahrheit. Mein Leben mit Benedikt XVI*, Freiburg 2023.

P. SEEWALD, *Benedikts Vermächtnis. Das Erbe des deutschen Papstes für die Kirche und die Welt*, Hamburg 2023.

31. Spirituele theologie

Docent: LIC. T. PÉREZ OSÁN

De cursus bestaat uit drie complementaire onderdelen. In het eerste deel wordt onderzocht wat 'spiritualiteit' is en waarom het nuttig is dit onderwerp theologisch te benaderen in een 'spirituele theologie'. In het tweede deel worden aan de traditie ontleende modellen van christelijke spiritualiteit onderzocht, om enkele fundamentele ideeën van spirituele theologie uit af te leiden. Het geeft ook een (beperkt) overzicht van de geschiedenis van de christelijke spiritualiteit. Het derde deel behandelt enkele fundamentele thema's van spiritualiteit respectievelijk spirituele theologie, die de verworven inzichten verhelderen en tegelijkertijd het belang van een spirituele theologie onderstrepen.

Literatuur:

J. AUMANN, *Spiritual Theology*, Bloomsbury Continuum, London 1980.

P. TRIANNI, *Teologia spirituale*, Centro Editoriale Dehoniano EDB, 2020.

T. SPIDLIK, *Manuale fondamentale di spiritualità*, Piemme, Casale Monferrato 1993.

G. MOIOLI, *L'esperienza spirituale, lezioni introduttive*, Glossa, Milano 1994.

CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Lettera ai Vescovi della Chiesa Cattolica su alcuni aspetti della meditazione cristiana*, Città del Vaticano 1989.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

32. Sociale moraal

Docent: LIC. G. RIZZO

De sociale moraaltheologie, sterk verbonden met de sociale leer van de Kerk, wil in het licht van het geloof, de relatie tussen het sociale handelen en de ontwikkeling van het christelijke leven onderzoeken. Zij is dus het wetenschappelijke begrip en de systematische uiteen-

zetting van de navolging van Christus in de context van het communautaire handelen. De hedendaagse technologie heeft het potentieel om instellingen te beïnvloeden en sociale relaties, werk en economie te veranderen. Met andere woorden, er ontstaat een andere manier om de wereld te zien en ons begrip van de juridische, sociale en ethische structuren een nieuwe vorm te geven. In deze cursus zullen we, naast de onderwerpen als menselijke arbeid, economie, politiek, milieu, enkele thema's introduceren als nanotechnologie, kunstmatige intelligentie en transhumanisme.

Literatuur:

PAUSELIJKE RAAD VOOR RECHTVAARDIGHEID EN VREDE, *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk*, CVBA 2008.

R. GERARDI, *La gioia dell'amore. Riflessioni sull'ordo amoris per una teologia della vita cristiana*, Lateran University Press, Città del Vaticano 2015⁽²⁾.

G. MANZONE, *Morale artificiale*, EDB, 2020.

R. MUÑOZ, *Moral social*, EUNSA, 2019.

M. ROSSINO, *Fondamenti di morale sociale*, Effata, 2019.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

33. Theologische moraal

Docent: DR. J.M. TERCERO SIMÓN

In deze cursus wordt het christelijke leven als theologaal leven beschouwd, d.w.z. als deelname van de mens aan het goddelijk leven. We zullen o.a. de volgende argumenten behandelen: Wat betekent de deugd voor een christen? Hoe vindt het geheel van de christelijke deugd zijn bekroning en betekenis in het geloof, de hoop en de liefde, oftewel de goddelijke deugden? De deugd als ingestorte kracht. De theologale deugden als grondslag van het zedelijke leven van de christen. De theologale deugden en de dialoog met de goddelijke Personen. De theologale deugden en de navolging van Christus. De levensgemeenschap met God in het geloof. Het wezen van het geloof. Het geloof als persoonlijke ontmoeting met God. De zonden tegen het geloof. De positieve verplichtingen die rechtstreeks op het geloof

betrekking hebben. De levensgemeenschap met God in de hoop. Het wezen van de christelijke hoop. De hoop als leven in gemeenschap met God. Vrees, hoop en liefde. Zonden tegen de hoop. De groei van de hoop door de levende gemeenschap met God in de liefde. Het wezen van de liefde. De liefde tot God als kern van de navolging van Christus. De liefde als een deelhebben aan de intratrinitaire liefde. De eigenschappen van de liefde. De uitwerkingen van de bovennatuurlijke Godsliefde. De eisen van de liefde. De zonde tegen de liefde. Het primaat van de liefde. De liefde als band en "ziel" van alle andere deugen.

Literatuur:

Katechismus van de katholieke kerk.

BENEDICTUS XVI, Encycliek *Deus caritas est*, 25 december 2005.

IDEM, Encycliek *Spe salvi*, 30 november 2007.

FRANCISCUS, Encycliek *Lumen fidei*, 29 juni 2013.

COZZOLI, M., *Etica teologale. Fede, Carità, Speranza*, San Paolo, Cinisello Balsano 2010.

R. GERARDI, *La gioia dell'amore. Riflessioni sull'ordo amoris per una teologia della vita cristiana*, Lateran University Press, Città del Vaticano 2015⁽²⁾.

HÄRING, B., *De wet van Christus*, 2 vol., Spectrum Utrecht/Antwerpen 1959.

RATZINGER, J., *De kern van ons geloof*, Lannoo, Tielt 2006.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

34. Speciale pastoraaltheologie

Docent: LIC. J.C.J. DE WIT

In het vak Speciale Pastoraaltheologie wordt voortgebouwd op het vak (algemene) Pastoraaltheologie. Kwamen in het vak Pastoraaltheologie alle aspecten van pastoraat aan bod, in dit vak, Speciale pastoraaltheologie, zullen verschillende onderdelen van pastoraat verdiept worden. Onder andere zal het hierbij gaan om: Leidinggeven in het pastoraat, Leerlingen maken, Gemeenschapsopbouw, Catechese, Gebed binnen het pastoraat, etc. Gelijk als in het vak Algemene pastoraaltheologie zal het vak Speciale pastoraaltheologie

voornamelijk gegeven worden vanuit het perspectief van de Nieuwe Evangelisatie. Hoe kunnen we een goed priester/ pastor/ pastoor zijn in deze huidige tijd? In een context waarin er binnen parochies veel aandacht nodig is om tot een cultuurverandering te komen, om zo tot een werkelijke Nieuwe Evangelisatie te komen. Waar kunnen wij van leren? Welke bagage hebben wij nodig om hier goed op in te kunnen spelen? Bij de colleges zullen ook verschillende sprekers vanuit de praktijk uitgenodigd worden.

Literatuur: (een voorlopig overzicht)

J. MALLON, *Als God renoveert, de parochie van onderhoud naar bloei*. Baarn, Adveniat, 2109.

M. HARPER, *Hoe een Christengemeente tot Bloei Kwam*. Kampen: Kok, 1974.

A. HENDERSHOTT EN C. WHITE, *Renewal, How a New Generation of Faithfull Priests and Bishops is Revitalizing the Catholic Church*, New York/ London: Encounter Books, 2013.

M. RALPH EN P. WILLIAMSON, *John Paul and the New Evangelization, How You Can Bring the Good News to Others*. Cincinnati, OH: St. Anthony Messenger Press, 2006.

S. WEDDEL, *Becoming a Parish of Intentional Disciples*. Huntington, Indiana: Our Sunday Visitor, 2015.

S. WEDDEL, *Forming Intentional Disciples, The Path to Knowing and Following Jesus*. Huntington, Ind.: Our Sunday Visitor, 2012.

G. WEIGEL, *Evangelical Catholicism, Deep Reform in the 21st-Century Church*. New York: Basic Books, 2013.

M. WHITE EN T. CORCORAN, *Rebuilt: Awakening the Faithfull, Reaching the Lost, and Making Church Matter*. Notre Dame, IN: Ave Maria, 2013.

Wijze van tentamineren: mondeling of eventueel een werkstuk

35. Pastoraal gesprek

Docent: LIC. J.C.J. DE WIT

In dit onderdeel van de leergang leert de student over de professie van het helpende gesprek in het algemeen: houding, mogelijkheden en gevaren van verschillende soorten interventies, opbouw, voortgang en

afronding. Vervolgens leert de student over het typisch eigene van het pastorale gesprek: het helpende gesprek in de context van geloven, gevoerd door iemand die daartoe door de Kerk geroepen is. Tenslotte wordt aandacht gegeven aan enkele specifieke categorieën van pastorale gesprekken, zoals de voorbereiding op de sacramenten van doopsel en huwelijk en het gesprek bij het overlijden van een dierbare.

Tijdens de colleges zal het accent liggen op het inoefenen van het pastorale gesprek, met gebruikmaking van verschillende methodieken, zoals het rollenspel. In later stadium zal er ook aandacht worden gegeven aan verbatimanalyse. Aanwezigheid en actieve participatie van de studenten tijdens de colleges zijn vereist.

Literatuur (voorlopig):

E. KUEBLER – ROSS, *Lessen voor levenden. Gesprekken met stervenden*. Vele uitgaven sinds 1969.

R. GANZEVOORT en J. VISSER, *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Zoetermeer, 2007. Hieruit: Hoofdstuk 5, "Het gesprek", pag. 133-159; Hoofdstuk 11, "Verlies", pag. 290-323.

Wijze van tentamineren: mondeling.

36. Homiletiek

Docent: LIC. L. GEORGES

De cursus Homiletiek heft tot doel de toekomstige kandidaten voor het priesterschap voldoende voor te bereiden om tijdens een liturgische viering een homilie te houden. De cursus behandelt het homiletisch directorium en analyseert wat de natuur, de bedoeling en de context van de homilie is binnen de liturgie. Men kijkt naar de methodologische en inhoudelijke aspecten van een homilie. De studenten bestuderen verschillende voorbeelden van homilieën om de structuur en de inhoud van een homilie te leren kennen. Vervolgens moet iedere student zich zo voorbereiden om ten overstaan van de andere studenten een homilie te houden.

Literatuur:

TWEEDE VATICANSE CONCILIE, *Constitutie over de heilige liturgie Sacrosanctum concilium*, n. 7, 24, 35, 52, 56.

PAUS PAULUS VI, Apostolische exhortatie *Evangelii nuntiandi*, n. 43, 75-76, 78-79, 8 december 1975.

PAUS FRANCISCUS, Postsynodale Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium*, 24 november 2013.

CONGREGATIE VOOR DE GODDELIJKE EREDIENST EN DE REGELING VAN DE SACRAMENTEN, *Homiletisch directorium*, 29 juni 2014.

Wijze van tentamineren: mondeling.

37. Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd

Docent: MGR. DR. P. HAMANS

De cursus behandelt de geschiedenis van de kerk tussen ± 1500 en 1815. Daarbij komen aan de orde: de reformatie en haar voorgeschiedenis; de katholieke hervorming, het Concilie van Trente, de verhouding tussen de theologie van kerk en reformatie en de doorvoering van deze kerkvergadering; de École Française; het jansenisme, episcopalisme, gallicanisme en febronianisme en Verlichting. Daarnaast wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen op het vlak van het religieuze leven en de missie.

Literatuur ter verdere oriëntatie in de kerkgeschiedenis van de zestiende tot den met de achttiende eeuw:

BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, J./BERG, J. V. DEN/BRUIN, C. DE/DANKBAAR, W., *Handboek der kerkgeschiedenis*, I-IV, Leeuwarden 1979-1985.

BIHLMeyer, K./TÜCHLE, H., *Kirchengeschichte*, II-III, Paderborn 1982.

HAYE, R. DE LA/HAMANS, P. (ed.), *Bisdom langs de Maas. Geschiedenis van de kerk in Limburg*, Maastricht 2009.

BOKENKOTTER, TH., *A Concise History of the Catholic Church*, New York 1979.

BRANDMÜLLER, W., *Licht und Schatten. Kirchengeschichte zwischen Glaube, Fakten und Legenden*, Augsburg 2007.

DECAVELE, J., *De dageraad van de reformatie in Vlaanderen (1520-1565)*, I-II, Brussel 1975.

MAYEUR, J.-M. E.A. (red.), *Die Geschichte des Christentums. Religion*,

- Politik, Kultur, VII-XIII, Freiburg 1991-2002.*
- FRANK, K., *Geschichte des christlichen Mönchtums, Darmstadt 1993⁵.*
- FRANZEN, A., *Kerkgeschiedenis in kort bestek, Helmond 1966.*
- FRANZEN, A./BÄUMER, R., *Papstgeschichte, Freiburg 1988.*
- LENZENWEGER J. E.A. (uitg.), *Geschichte der Katholischen Kirche, Graz 1995.*
- DUMEIGE, G./BACHT, H. (ed.), *Geschichte der ökumenische Konzilien, I-XII, Mainz 1963 vv.*
- HAMANS, P., *Geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland. Van missi-
onering tot het herstel van de hiërarchie in 1853, Brugge 1992.*
- HAMANS, P., *Geschiedenis van het seminarie van het eerste bisdom Roermond
(1570-1813), Brugge 1986.*
- HAMANS, P., *Jezus van meer nabij volgen. Geschiedenis van het religieuze
leven, in: De Sleutel 23(1995) nr. 1 tot en met 30(2003), nr. 12.*
- HAMANS, P., *Vorming tot zelfstandige dragers van het geloof.
Priesteropleiding in Nederland tussen 1500 en 2000, in: De vorming van de
priester in de loop der eeuwen. Viering van de vijftiende dies natalis van
het grootseminarie Rolduc, Roermond 2001, 47-142.*
- HEIMBUCHER, M., *Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche,
I-II, Paderborn 1933-1934³.*
- HEYER, F., *Konfessionskunde, Berlin 1977.*
- HOLMES, J. /B. BICKERS, B., A SHORT, *History of the Catholic Church,
Wellwood 1984².*
- JEDIN, H., E.A. (uitg.), *Handbuch der Kirchengeschichte, I-VII, Freiburg
1962-1979.*
- JEDIN, H., *Geschichte des Konzils von Trient, I-IV/2, Freiburg 1970-1978.*
- JEDIN, H., *Geschiedenis van de concilies. De twintig oecumenische concilies
in de kerkgeschiedenis, Hilversum 1959.*
- JONG, J. DE/POST, R./ABBINK, G., *Handboek van de kerkgeschiedenis, I-IV,
Utrecht 1962-1965.*
- ORLANDIS, J., *Korte geschiedenis van de katholieke kerk, Amsterdam
2010.*
- PLÖCHL, W., *Geschichte des Kirchenrechts, I-V, München 1960-1969.*
- ROGIER, L., *Geschiedenis van het catholicisme in Noord-Nederland in de zes-
tiende en zeventiende eeuw, I-V, Amsterdam 1964³.*
- ROGIER/, L./AUBERT, R./KNOWLES, M., *Geschiedenis van de kerk in tien
delen, I-X, Hilversum 1963-1974.*

SCHATZ, K., *Allgemeine Konzilien. Brennpunkte der Kirchengeschichte*, Paderborn 1997.

SCHELKENS, K./GEEST, P. VAN/GENNIP, J. VAN, *Het katholicisme in Europa. Een geschiedenis*, Amsterdam 2018.

Wij gebruiken als handboek: HAMANS, P., *Geschiedenis van de Katholieke Kerk*, I-II, in: *Studia Rodensia VII*, HAMANS, P./HEGGE, B./HENDRIKS, L. (red.), Almere 2014.

Tijdens de cursus wordt een eigen cursus uitgereikt.

Wijze van tentamineren: mondeling.

38. Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd

Docent: MGR. DR. P. HAMANS

Deze cursus beslaat de periode van 1815 tot heden. Hoofdaccenten liggen op: de kerk na de Franse Revolutie; het liberalisme in de negentiende en twintigste eeuw; de beide Vaticaanse Concilies; de pausen en hun beleid in deze beide eeuwen; de kerk gedurende de Tweede Wereldoorlog en de verhouding kerk en staat.

Literatuur:

Literatuur ter verdere oriëntatie in de kerkgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw:

ALBERIGO, G./WITTSTADT, K., *Geschichte des Zweiten Vatikanischen Konzils, 1959-1965*, I-IV, Mainz 1997 en 2000.

AUBERT, R., *Vaticanum I. Geschichte der ökumenischen Konzilien XII*, Mainz 1965.

BÄUMER, R./FRANZEN, A., *Pastgeschichte*, Freiburg 1988.

CONINCK, P. DE, *Een les uit Pruisen. Nederland en de Kulturkampf (1870-1880)*, Hilversum 2005.

MAYEUR, J.-M. E.A. (red.), *Die Geschichte des Christentums. Religion, Politik, Kultur*, II-XIIV, Freiburg 1991-2002.

HAMANS, P., *Jezus van meer nabij volgen. Geschiedenis van het religieuze leven*, in: *De Sleutel* 23(1995) - 30(2003).

- HAMANS, P., *Pius XII en de Jodenvervolging*, in: *Emmaüs* 25(1994)67-80.
- HAMANS, P., *Rooms-Katholieke Kerk en fascisme in Nederland*, in: *Communio Internationaal Katholiek Tijdschrift* 13(1988)374-384.
- HAMANS, P., *Wie leidt wie? Elementen van bisschoppelijke leiding in Nederland na 1960*, in: *Communio* 29(2004)145-160.
- Hitlers strijd tegen God, de Kerk, het menszijn en de schepping*, I-V, in: *Emmaüs* 53(2022) nr. 2, 16-25, nr. 3, 15-24, nr. 4, 20-32, nr. 4, 12-17, 54(2023) nr. 1, 19-29.
- Hebblethwaite, P., *Johannes XXIII. De paus van het concilie*, Haarlem 1985.
- HEBBLETHWAITE, P., *Paul VI. The first modern Pope*, New York 1993.
- HENDRIKS, J., *Vaticanum II en verder... De leer van het concilie en de ontwikkeling daarvan in de tijd daarna*, Oegstgeest 1993.
- JEDIN, H., *Geschiedenis van de concilies. De twintig oecumenische concilies in de kerkgeschiedenis*, Hilversum 1959.
- JEDIN, H., *Handbuch der Kirchengeschichte*, IV-VII, Freiburg 1970-1979.
- JONG, J. DE/POST, R./ABBINK, G., *Handboek van de kerkgeschiedenis*, III-IV, Nijmegen 1963-1965.
- LAUX, J., *Church history. A complete history of the Catholic Church to the present day*, Illinois 1989.
- RICCARDI, A., *De eeuw van de martelaren. Geschiedenis van christenen uit de twintigste eeuw vermoord omwille van hun geloof*, Tiel 2002.
- ROGIER, L., *In vrijheid herboren*, Den Haag 1956.
- ROGIER, L./AUBERT, R./KNOWLES, M., *Geschiedenis van de kerk in tien delen*, VI-X, Hilversum 1966-1974.
- SCHATZ, K., *Konzilien – Brennpunkte der Kirchengeschichte*, Paderborn 1997.
- SCHATZ, K., *Der päpstliche Primat. Seine Geschichte von den Ursprungen bis zur Gegenwart*, Würzburg 1990.
- SCHATZ, K., *Vaticanum I (1869-1870)*, I-III, Paderborn 1992-1994.
- SCHELKENS, K./GEEST, P. VAN/GENNIP, J. VAN, *Het katholicisme in Europa. Een geschiedenis*, Amsterdam 2018.

Wij gebruiken als handboek: HAMANS, P., *Geschiedenis van de Katholieke Kerk*, I-II, in: *Studia Rodensia* VII, HAMANS, P./HEGGE, B./HENDRIKS, L. (red.), Almere 2014.

Tijdens de cursus wordt eigen cursus uitgereikt.

Wijze van tentamineren: mondeling.

39. Can. recht I. Algemene inleiding en strafrecht

Docent: DRS. M. AGIUS

In deze cursus wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het canoniek recht in de loop van de geschiedenis van de katholieke Kerk alsmede van de wordingsgeschiedenis van het huidige Wetboek van Canoniek Recht (*Codex Iuris Canonici*). Een overzicht van de hoofdlijnen van de theologie van het recht aan de hand van de opvattingen van verschillende canonistenscholen. De geschiedenis van enkele instellingen van canoniek recht, met name van de celibaatsverplichting. De belangrijkste begrippen uit de algemene normen (boek I): kerkelijke wetten, gewoonte, administratieve beschikkingen (decreet; rescript; privilege; dispensatie); fysieke personen en rechtspersonen; bestuursmacht; verlening en verlies van kerkelijke ambten. In grote lijnen worden boek V over de tijdelijke goederen van de Kerk en boek VI over het kerkelijk strafrecht behandeld.

Verplichte literatuur:

Tijdens de colleges wordt een tekst verstrekt. Daarnaast dient men zelf aantekeningen te maken.

Overige literatuur (selectie):

A. MONTAN, *Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa*, deel I: *Introduzione. Norme generali. Il popolo di Dio*, Bologna 2001.

L. GEROSA, *Das Recht der Kirche*, Paderborn 1995.

C. VAN DE WIEL, *Geschiedenis van het kerkelijk recht*, Leuven 1986 (ook in verschillende andere talen verschenen).

J. GAUDEMET, *Eglise et cité. Histoire du droit canonique*, Paris 1994 (Italiaanse vertaling: *Storia del diritto canonico. Ecclesia et civitas*, Torino 1998).

H.E. FEINE, *Kirchliche Rechtsgeschichte. Die katholische Kirche*, Köln, Wien 1972.

A. STICKLER, *Historia iuris canonici latini*, deel I: *Historia fontium*, Roma 1974, herdruk.

L. MUSSELLI, *Storia del diritto canonico. Introduzione alla storia del diritto e delle istituzioni ecclesiali*, Turijn 1992.

R.G.W. HUYSMANS, *Algemene normen van het wetboek van canoniek recht (Novum commentarium Lovaniense*, Leuven 1993).

F.X. URRUTIA, *Les normes générales*, Paris 1994 (ook in het Italiaans).

J. HENDRIKS, "Geschiedenis van de celibaatsverplichting", in: *Communio* 21 (1996), pp. 204-219.

IDEM, *Het celibaat van de priesters*, Vogelenzang 2008 (Tiltenberg-studies, 2).

A. BORRAS, *Les sanctions dans l'Église (Le nouveau droit Ecclésial)*, Paris 1990.

A. MEIJERS, *Het vermogensrecht in het Wetboek van Canoniek Recht (Novum commentarium Lovaniense*, Leuven 2000).

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

40. Liturgische bediening (capita selecta)

Docent: DR. S. MARCANTOGNINI

Speciaal rooster: wordt later bekend gemaakt.

In deze cursus zal achtereenvolgens de liturgie van de sacramenten van huwelijk, eucharistie cultus buiten de mis, viaticum en begrafenisliturgie worden bestudeerd vanuit de betreffende, sinds Vaticanum II vernieuwde liturgische boeken. Daarbij wordt een historisch overzicht gegeven van de ontwikkeling van het ritueel in de loop van de tijd en wordt nagegaan in welke mate de samenhang tussen *lex orandi* en *lex credendi* in deze geconcretiseerd is. Ook wordt nagegaan in welke zin de opdracht van Vaticanum II met betrekking tot de herziening van de betreffende liturgische boeken gerealiseerd is.

Literatuur:

HERMANS, J., *De liturgie van de uitvaart*, Oegstgeest 2011.

HERMANS, J., *Kerkvaders en sacramenten. Een reeks bloemlezingen van oud-christelijke teksten in Nederlandse vertaling, Deel 5: Wat God verbonden heeft. Het huwelijk in oud-christelijke geschriften*, Brugge 1984; Deel 6: Is

iemand onder u ziek. Ziekenzalving en viaticum in oud-christelijke geschriften, Brugge 1985

HERMANS, J. - MEE, J. VAN DER, *Huwelijksvoorbereiding. Priester en verloofden met elkaar in gesprek*, Brugge 1986

Trouwen in de kerk, Brugge 1990

SCICOLONE I. - NOCENT A. - AUGÉ M. - CHENGALIKAVIL L. - TRIACCA A.M. - ROUILLARD P. - SARTORE D. - CHUPUNGCO A.J., *I sacramentali e le benedizioni*, in *Anàmnesis 7*, Marietti, Genova 1989.

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

41. Vergadertechniek: doelmatig vergaderen - effectief zenden en luisteren

Docent: G. BUIRMA - RIEU

Doel: Met de studenten de actie-reactiedynamiek bij groepsgesprekken analyseren. Het verwerven van meer inzicht in veelvoorkomende obstakels, zowel aan de kant van de expressie als aan die van het luisteren, geeft een duidelijkere kijk op hun eigen vaardigheden hierin. Uiteindelijk beogen we een duidelijke manier van communiceren die tegelijk verbindend werkt, ook wanneer de gesprekspartner (nog) een andere mening is toegedaan. Essentieel hierbij is dat de blik op de ander open blijft, zodat conflicten vermeden kunnen worden.

Deelonderwerpen:

- Hoe uit je op een duidelijke manier jouw mening/visie, zonder een ander te oordelen, te beschuldigen of aan te vallen?
- Hoe bereid ik een vergadering goed voor?
- Wat is empathisch luisteren en hoe doe je dat?
- Hoe zorg ik dat iedereen de kans krijgt om te zeggen wat hij/zij wil zeggen?
- Hoe kan ik een vergadering vruchtbaar maken? Besluiten nemen, hoe?
- Basisprincipes van bemiddelen.
- Wat doe ik met evt. irritatie of boosheid, zowel bij de ander als bij mijzelf?

- Welk verschil tussen een groep mensen en twee mensen?
- Welke taken worden verdeeld, welke zelf uitvoeren?

Opdrachten worden geanalyseerd en becommentarieerd, op basis waarvan inzicht verkregen wordt in de verschillende processen in een groep en opdat de zelfreflectie bij de student groeit.

Literatuur:

M. B. ROSENBERG, *Geweldloze communicatie*.

AI OPENER INSTITUUT, *Inhoud Opleidingen Verbindend Coachen, Empathisch luisteren en Bemiddelen*.

ROB DE HAAS, *Ongewoon goed vergaderen*.

ELLEN DE BRUIN, *Vergaderen? Niet doen!*

G. BUIRMA, *Spreken en Luisteren*, samengesteld op basis van 20 jaar persoonlijke begeleiding en begeleiding van koppels in samenwerking met (Pre) Marriage Course Nederland.

Wijze van tentamineren: Voorbeeld situaties, waarin de behandelde stof aan bod dient te komen.

42. Communicatietraining. (s)preek- en presentatie technieken

Docent: G. BUIRMA-RIEU

Inhoud: De priesterstudent leert zijn eigen vaardigheden, eigenschappen en mogelijkheden op spreektechnisch en communicatief vlak (her)kennen. Belangrijk hierbij is dat het vooral niet bij 'techniek' blijft. De techniek staat volledig ten dienste van een groei naar authenticiteit. Technische elementen dienen dus gaandeweg geïntegreerd te kunnen worden in het dagelijks leven ten behoeve van de verkondiging en de communicatie met latere parochianen / medewerkers / collegae. Dit proces gebeurt vanuit de visie dat geest, ziel en lichaam een eenheid vormen.

Vorm: Gedurende de hele cursus wisselen theorie (over spreektechniek, stemgebruik, communicatievaardigheden en tekstanalyse) en praktijk elkaar af.

Theoretisch deel: Hoewel niet geheel van elkaar te scheiden, worden vorm en inhoud van teksten en gesproken woord onderscheiden om verbale en non-verbale vormelementen te kunnen herkennen en verbeteren, met als uiteindelijke doel de inhoud beter tot zijn recht te laten komen.

De Blijde Boodschap is een levend Woord en verdient met zeggingskracht, overtuiging en merkbare liefde en respect voor het Woord uitgesproken te worden, waarbij vorm en inhoud dienen te congrueren.

Praktisch deel: De priesterstudent dient inzicht te krijgen in alle facetten van zijn eigen manier van spreken, communiceren en presenteren en dient te leren beoordelen of deze adequaat past bij dat wat hij te zeggen heeft. Hij leert om 'maniertjes, trucjes of technieken' los te laten ten behoeve van een eenvoudige, eerlijke en ware expressie.

Tijdens de praktijklessen worden de zo noodzakelijke zelfreflectie en het zelfinzicht (auditieve feedback systeem) versterkt, o.a. d.m.v. analyse van video-opnames. Zo nodig worden spreektechnische aspecten zoals ademhaling, articulatie, prosodie en stemkwaliteit verbeterd volgens de authenticiteit van de student.

Indien er sprake zou zijn van spreekangst, kan hier individueel aandacht aan worden besteed.

Literatuur:

T. DIMON, *Your Body, Your Voice*.

R. HOFF, *Presenteren*.

Communicatievermogen, verzamelde ervaringen van 5 ervaren topondernemers.

XPand. *Cursus Spreken in het openbaar*.

UVS, *Lesmateriaal (Universal Voice System)*.

Wijze van tentamineren: Tijdens de laatste les zullen twee opdrachten moeten worden uitgevoerd, waarvan één voorbereid en één onvoorbereid. Aan de hand hiervan zal beoordeeld worden in hoeverre de student de behandelde stof en de oefeningen heeft kunnen integreren. De manier waarop de student zich inzet gedurende de hele cursus weegt ook mee.

43. Hebreeuws

Docent: Drs. A. CANNEGIETER

De cursus biedt een grammaticale inleiding in het Bijbels Hebreeuws, de taal waarin het grootste deel van het Oude Testament is geschreven. Tijdens de hoor- en werkcolleges worden het schrift, de vorm- en klankleer en de syntaxis van het Bijbel Hebreeuws behandeld. Na een aantal oefeningen worden de eerste teksten uit de *Biblia Hebraica* gelezen en grammaticaal geanalyseerd. Het afsluitend tentamen betreft de behandelde delen van de grammatica en de gelezen *capita selecta*.

Literatuur:

Biblia Hebraica Stuttgartensia (K. Elliger & W. Rudolph ed.), Stuttgart 2007 (Deutsche Bibelgesellschaft), ISBN 1-59856-199-5.

L. KOEHLER & W. BAUMGARTNER, *Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (2 volumes), Leiden 2002 (Brill), ISBN 90-04-12445-4.

J.W. WESSELIUS, *Korte grammatica van het Bijbels Hebreeuws*, Bussum 1998 (Coutinho), ISBN 90-6283-098-6

Wijze van tentamineren: schriftelijk.

44. *Werkcollege theologie: Kerkleraren*

Docent: DR. C.T.M. VAN VLIET

Nadat in het afgelopen zomersemester grote theologen uit de 20ste eeuw zijn bestudeerd - en wel in de vorm van een hoorcollege met discussie - zullen in het huidige wintersemester kerkleraren onderzocht worden. Dit college heeft de vorm van een werkcollege. Praktische afspraken met de studenten en verdeling van taken en thema's zullen in het eerste college van de reeks worden gemaakt. Aan het begin van de cursus zal het eigene van kerkvaders en dat van kerkleraren worden aangegeven. Bij een kerkleraar (*doctor ecclesiae*) is onder meer van belang: een bijzondere kennis van de zuivere leer (*doctrina orthodoxa eminens*) en een grote heiligheid (*insignis sanctitas*). Tot de kerkleraren behoren onder meer: *Athanasius*, *Basilius de Grote*,

Augustinus, Ambrosius, Johannes Chrysostomus, Anselmus van Canterbury, Bonaventura, Thomas van Aquino, Franciscus van Sales, Petrus Canisius en Johannes van het Kruis. Op initiatief van paus Paulus VI werden in 1970 twee vrouwen tot kerklerares verklaard: *Theresia van Avila* en *Catharina van Siëna*, in 1997 gevolgd door *Theresia van Lisieux*. In 2012 volgden Johannes van Avila en Hildegard van Bingen, in 2015 Gregorius van Narek en Ireneüs van Lyon. In het totaal zijn er 37 kerkleraren/kerkleraressen.

Tijdens de eerste colleges zal ook het document *Theologie vandaag. Perspectieven, principes en criteria* (*Theology today, perspectives, principles and criteria*) van de Internationale Theologische Commissie uit 2012 behandeld worden. Enerzijds omdat het een gezaghebbend document met betrekking tot het verstaan en het be-drijven van "theologie" is, anderzijds om zo de studenten die het eerste een referaat presenteren voldoende tijd te geven voor hun voorbereiding.

De referaten die de studenten zullen verzorgen zullen bestaan uit: a) biografie en theologische ontwikkeling van de betreffende kerkleraar, b) een karakterisering van zijn theologie, met aandacht voor invloeden die hij heeft ondergaan en de invloed die hij op zijn beurt op latere theologen, c.q. de latere Kerk heeft uitgeoefend, en c) het lezen uit een van de hoofdwerken van de betreffende theologische of mystieke denker.

Literatuur:

N.B.: De studenten dienen zelf op zoek te gaan naar literatuur en naar de hoofdwerken van de betreffende kerkleraar (m/v). Hieronder volgt slechts een kleine selectie uit de hulpmiddelen die zij daarbij kunnen gebruiken. De drie boeken van paus Benedictus bevatten teksten van zijn audiënties en zijn waarschijnlijk ook in andere talen gepubliceerd.

INTERNATIONALE THEOLOGISCHE COMMISSIE, *Theologie vandaag. Perspectieven, principes en criteria*, in: *Collationes* 42 (2012) 177-222.

B. ALTANER EN A. STUIBER, *Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter*, 9de druk, Freiburg 1978.

H. FRIES EN G. KRETSCHMAR, *Klassiker der Theologie I*, München 1981.

H. FRIES EN G. KRETSCHMAR, *Klassiker der Theologie II*, München 1983.

A.E. MCGRATH, *Christelijke theologie. Een introductie*, Kampen (2)2000, Deel I.

E.P. MEIJERING, *Klassieke gestalten van christelijk geloven en denken. Van Irenaeus tot Barth*, Budel 2001.

A.M. MALINGREY E.J. FONTAINE, *De oudchristelijke literatuur*, Utrecht 1972.

BENEDICTINESSEN VAN BONHEIDEN, *Kerkvaders. Algemene inleiding*, Bonheiden 1980.

D. HANSEN, *Das Bild des Ordenslehrers und die Allegorie des Wissens*, Berlijn 1995.

F. HOLBÖCK, *Die 33 Kirchenlehrer, Promoviert zum Doctor Ecclesiae*, Stein am Rhein 2003.

BENEDICTUS XVI, *Die Kirchenväter - frühe Lehrer der Christenheit*, Regensburg 2008.

IDEM, *Heilige und Selige. Grosse Frauengestalten des Mittelalters*, Vorw. J. Kardinal Meisner, Illertissen 2011.

IDEM, *Kirchenlehrer der Neuzeit*, Lepanto Verlag 2012.

R. CORNELIUS, *Von Augustinus bis Hildegard von Bingen - Gespräche mit Kirchenlehrern*, Fulda 2022.

P. EMONET, *Peter Canisius Nijmegen 1521-Fribourg 1597, Mysticus & manager*, Baarn 2021.

45. Werkstuk theologie

Streefdata: 28 sept., 5 okt., 14 nov. en 5 dec.

46. Liturgische praktijk

Docent: Drs. F. BUNSCHOTEN

Door de liturgie wordt het werk van onze verlossing voltrokken. Van diakens en priesters wordt terecht verwacht dat zij als kerkelijke bedienaren de heilige riten kunnen begrijpen en er met hart en ziel aan kunnen deelnemen. Dit vraagt allereerst om een liturgisch spirituele houding, maar ook om de bereidheid om de liturgische wetten en voorschriften te onderhouden (cf. *Constitutie Sacrosanctum Concilium*, nn. 16-18). De vernieuwde liturgie volgens de richtlijnen van het Tweede Vaticaans Concilie is vastgelegd in de officieel voor de Nederlandse kerkprovincie goedgekeurde uitgaven van de

verschillende liturgische boeken. Iedere uitgave, of het nu gaat om het altaarmissaal, het getijdengebed of de rituelen voor de toediening van de sacramenten en sacramentalia, is voorzien van een instructieve inleiding alsmede verschillende rubricale aanwijzingen, die door de celebrant nauwgezet moeten worden opgevolgd. Daarnaast beschikt de Kerk sinds 1985 over het *Caeremoniale episcoporum* en het *Liber de Benedictionibus*, waarvan tot op heden geen (volledige) Nederlandse vertaling verschenen is. In deze cursus wordt beoogd de kandidaten voor het diaconaat, resp. het priesterschap door middel van praktische oefeningen vertrouwd te maken met de liturgische praktijk, met name de viering van de Heilige Mis (diaconale assistentie, resp. priesterlijk celebreren), en de bediening van de verschillende sacramenten (Doopsel, Biecht, Eucharistie, Huwelijk, Ziekenzalving) en van de sacramentalia (viering op het kerkhof, verschillende zegeningen); aan bod komen ook de uitstelling en zegen met het Allerheiligste.

Verplichte literatuur:

J. HERMANS, *Diaconale assistentie tijdens de eucharistieviering. Rubricale aanwijzingen voor de dienst van de diaken*, pro manuscripto.

5. FACULTATIEVE CURSUSSEN

Tijdens de vakantieperioden van de cursus Nederlandse taal krijgen de studenten van het Grootseminarie Redemptoris Mater verschillende blokcolleges. In de maand juli zullen verschillende blokcolleges in het Grootseminarie Redemptoris Mater worden gegeven, waaraan alle studenten kunnen deelnemen.

6. ROOSTERS

Rooster collegedagen

Ma.:

09.30-10.15 uur	I uur	eerste college
10.20-11.05 uur	II uur	tweede college
11.05-11.20 uur		koffie/theepauze
11.20-12.05 uur	III uur	derde college
12.10-12.55 uur	IV uur	vierde college
13.00-13.40 uur	V uur	vijfde college
15.00-15.45 uur	VI uur	zesde college
15.50-16.35 uur	VII uur	zevende college
16.35 uur		einde middagcolleges

Di. t/m vr.:

9.20-10.05 uur	I uur	eerste college
10.10-10.55 uur	II uur	tweede college
10.55-11.10 uur		koffie/theepauze
11.10-11.55 uur	III uur	derde college
12.00-12.45 uur	IV uur	vierde college
12.45 uur		einde van de ochtendcolleges
12.50 uur		middaggebed - middagmaal
14.00-14.45 uur	V uur	vijfde college
14.50-15.35 uur	VI uur	zesde college
15.35-15.50 uur		koffie/theepauze
15.50-16.35 uur	VII uur	zevende college
16.35 uur		einde middagcolleges

Rooster jaar I-II (1e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek-repertoire	I		Priesterlijke spiritualiteit II	Latijn II	Fund. theol.
II	Logica					Kerk. doc. II
III	Geschiedenis moderne filosofie	II	Logica	Catechismus	Latin II	Fund. theol.
			Kenleer			Kerk. doc. II
IV	Geschiedenis moderne filosofie	III	Logica	Inleiding liturgie	Grieks II	Wetenschaps-filosofie
			Kenleer			
V	Geschiedenis moderne filosofie	IV	Logica	Inleiding liturgie	Grieks II	Wetenschaps-filosofie
			Kenleer			
VI-VII	Inl H. Schrift				Fund. theol.	

Rooster jaar I-II (2e semester)

uur	MA	uur	DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek-repertoire	I		Priesterlijke spiritualiteit II	Latijn II	Fund. theol.
II	Logica					Kerk. doc. II
III	Geschiedenis hedendaagse filosofie	II	Logica	Catechismus	Latin II	Fund. theol.
			Kenleer			Kerk. doc. II
			Godsdienstped.			
IV	Geschiedenis hedendaagse filosofie	III	Logica	Archeologie & Kunst-geschiedenis	Grieks II	<i>Werkc. fil.</i> K. Wojtyła
			Kenleer			
			Godsdienstped.			
V	Geschiedenis hedendaagse filosofie	IV	Logica	Archeologie & Kunst-geschiedenis	Grieks II	<i>Werkc. fil.</i> K. Wojtyła
			Kenleer			
			Godsdienstped.			
VI-VII	Inl H. Schrift				Fund. theol.	

Rooster jaar III-VI (1e semester)

	MA		DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek-repertoire	I	Metafysiek	Christologie	Theologische moraal	Can. recht
II			Kerkgeschiedenis			Pastoraal gesprek
III	C. Paulinum	II	Metafysiek	Christologie	Spirituele theologie	Can. recht
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis			Pastoraal gesprek
IV	C. Paulinum	III	Metafysiek	Werk. theol. Kerkleraren	Spirituele theologie	Homiletiek
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis			
V	C. Paulinum	IV	Metafysiek	Werk. theol. Kerkleraren	Spirituele theologie	Homiletiek
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis			

Rooster jaar III-VI (2e semester)

	MA		DI	WO	DO	VRIJ
I	Muziek-repertoire	I	Metafysiek	Christologie	<i>Aan. vak</i>	Can. recht
II			Kerkgeschiedenis		Theologische moraal	Speciale pastoraal
III	C. Paulinum	II	Metafysiek	Christologie	<i>Aan. vak</i>	Can. recht
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis		Theologische moraal	Speciale pastoraal
IV	C. Paulinum	III	Metafysiek	Theol. en fil. Ratzinger/Benedictus	Morale sociale	Sacramenten theologie
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis			
V	C. Paulinum	IV	Metafysiek	Theol. en fil. Ratzinger/Benedictus	Morale sociale	Sacramenten theologie
	Communicatie Vergadertech.		Kerkgeschiedenis			

Lokaal waar het college plaatsvindt

1 sem.	Studiezaal	Lourdeszaal	
ma.	Logica Geschiedenis filosofie	C. Paulinum Communicatie	
di.	Logica Kenleer Hebreeuws	Metafysiek Kerkgeschiedenis	Nederlands
wo.	Priesterlijke spiritualiteit Catechismus Inleiding liturgie	Christologie Kerkleraren	
do.	Latijn Grieks Fundamentele theologie	Theologische moraal Spirituele theologie Pentateuch	
vr.	Fundamentele theologie Kerkelijke documenten Wetenschapsfilosofie	Canoniek recht Pastoraal gesprek Homiletiek	

2 sem.	Studiezaal	Lourdeszaal	
ma.	Logica Geschiedenis filosofie	C. Paulinum Communicatie	
di.	Logica Kenleer Godsdienstpedagogie Hebreeuws	Metafysiek Kerkgeschiedenis	Nederlands
wo.	Priesterlijke spiritualiteit Catechismus Archeologie&Kunstgesch.	Christologie Ratzinger/Benedictus	
do.	Latijn Grieks Fundamentele theologie	Theologische moraal <i>Aanvullende vak</i> Sociale moraal Pentateuch	
vr.	Fundamentele theologie Kerkelijke documenten Filosofie K. Wojtyła	Canoniek recht Pastoraaltheologie Sacramenten theologie	

Op ma. Muziekrepertoire in de Engelenzaal of in de Kapel.

7. DATA EXAMENS**Januari**

Ma. 8	Nieuwtestamentisch Grieks I	3	N. MANTJE
	Can. recht I. Alg. inl. en strafrecht I	1,5	M. AGIUS
Wo. 10	Kenleer I	2,5	J. VIJGEN
	Metafysiek I	3	J. VIJGEN
Vr. 12	Inleiding tot de liturgie	3	S. MARCANTOGNINI
	Spirituele theologie	5	T. PÉREZ OSÁN
Ma. 15	Latijn IIa	3	N. MANTJE
Wo. 17	Filosofische logica I	2,5	J. VERBURGT
	Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd	3	P. HAMANS
Vr. 19	Geschiedenis van de moderne filosofie	5	J. VERBURGT
Ma. 22	Fundamentele theologie I	3	R. JAHAE
	Corpus Paulinum I	3	R. GOUW
Wo. 24	Wetenschapsfilosofie	3	M. CAVAGNARO
	Christologie I	3	A. VAN DEN HOUT

De examens beginnen om 10.00 uur.

Juni

Vr. 7	Catechismus Katholieke Kerk Theologische moraal	3 3	G. BRUGGINK J. TERCERO SIMÓN
Ma. 10	Geschiedenis hedendaagse filosofie Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd	5 3	J. VERBURGT P. HAMANS
Wo. 12	Vaticanium II en rec. kerkelijke doc. II Algemene sacramententheologie	3 3	M. AGIUS S.MARCANTOGNINI
Vr. 14	Nieuwtestamentisch Grieks II Can. recht I. Alg. inl. en strafrecht II	3 1,5	N. MANTJE M. AGIUS
Ma. 17	Kenleer II Christologie II	2,5 3	J. VIJGEN A. VAN DEN HOUT
Wo. 19	Filosofische logica II Sociale moraal	2,5 3	J. VERBURGT G. RIZZO
Vr. 21	Latijn IIb Corpus Paulinum II	3 3	N. MANTJE R. GOUW
Ma. 24	Fundamentele theologie II Pentateuch	3 3	R. JAHAE B. KOET
Wo. 26	Inl. tot de priesterlijke spiritualiteit II Theologie&filosofie Ratzinger/Ben.	3 3	G. BRUGGINK C. VAN VLIET
Do. 27	Godsdienstpedagogie Speciale pastoraaltheologie	3 1,5	H. VANHEESWIJCK J. DE WIT

De examens beginnen om 10.00 uur.

8. WERKSTUKKEN: STREEFDATA EN ONTMOETINGEN

Inleverdata bij de studiefprefect:

Do. 28 sept. Formulier met de naam van de student; soort van werkstuk (samenvatting, vragen, filosofie, theologie); naam van de begeleidende docent; thema.

Do. 5 okt. Jaar II: vragen van de begeleidende docent.
Jaar III-V: vraagstelling, concept en literatuur.
Jaar VI: overzicht scriptie of eindwerkstuk.

Ontmoetingen:

Di. 14 nov.	14:00 uur	Jaar I: 3 blz.
	14:00 uur	Jaar II: de helft van de vragen.
	14:30 uur	Jaar III: Hoofdstuk I. Jaar IV-V: Hoofdstuk I.

Di. 5 dec.	14:00 uur	Jaar I-III: de laatste dag voor het inleveren.
	14:30 uur	Jaar IV-V: de laatste dag voor het inleveren.

De werkstukken moeten gebundeld ingeleverd worden met een ingevuld tentamenbriefje voor de docent en aan de studiefprefect wordt een digitale versie toegezonden.

9. STUDIEREGELING EN EXAMENS

De studenten worden geacht bij de colleges aanwezig te zijn. Om bijzondere redenen kan de rector ontheffing verlenen. De student draagt er dan zelf zorg voor dat de betreffende docent op de hoogte wordt gesteld. Om een vak met een tentamen te kunnen afsluiten is het vereist om 2/3 van de colleges te volgen.

Naast de colleges wordt men geacht dagelijks gemiddeld een uur of drie te studeren. Ook in het weekeinde is tijd nodig om te studeren. Op stille dagen wordt niet gestudeerd.

De inhoud van de colleges is examenstof. Daarnaast kan de docent eventueel een aantal pagina's verplichte literatuur opgeven. Wanneer de inhoud daarvan niet overeenkomt met de collegestof, maar een uitbreiding daarvan vormt, zal de docent rekening houden met het aantal ECTS dat aan zijn college verbonden is. De richtlijn is dat literatuur die een uitbreiding vormt van de collegestof niet meer bedraagt dan 75 pagina's voor een cursus van drie ECTS. Wanneer niet het volledig aantal college-uren is gegeven, kunnen bovendien per ontbrekend college-uur vijf pagina's worden opgegeven.

Er zijn twee examenperiodes gedurende het studiejaar, aan het einde van elk semester. In deze periodes vinden de examens plaats. Uitstel van examens is alleen mogelijk om zwaarwegende redenen, met goedkeuring van de studiefprefect. Vervroeging is mogelijk in overleg met de docent, mits de colleges van het betreffende vak afgelopen zijn.

De docent bepaalt in welke vorm het examen wordt gehouden. Voor schriftelijke examens wordt door de studiefprefect een datum vastgesteld in de examenperiode. Mondelinge examens (gewoonlijk circa 20 minuten) kunnen met de docent worden afgesproken, maar zij dienen voor het einde van de examenperiode te zijn afgenomen. Bij de werkcolleges is geen examen; de studenten krijgen een cijfer op basis van hun deelneming aan de discussie bij de bijeenkomsten en hun referaat over een door de docent opgegeven thema. De omvang van een referaat moet 3-5 bladzijden bedragen.

De studenten zijn verplicht aan het examen deel te nemen (tenzij ontheffing is verkregen van de studiefprefect); wanneer zij het examenblad blanco inleveren, krijgen zij 'n één (1). De student krijgt éénmaal gelegenheid om een hogere kwalificatie te behalen als hij een voldoende punt heeft behaald en wel tijdens de herexamenperiode.

Het is mogelijk om in overleg met de docent en studiefprefect een

examen in delen af te leggen waarbij de delen niet meer bij het afsluitende examen van het geheel worden getentamineerd.

In bijzondere gevallen kan door de docent met toestemming van de studieprefect de mogelijkheid gegeven worden het examen te vervangen door uit te voeren opdrachten. Deze mogelijkheid kan ook geboden worden door de docentenvergadering, op voordracht van de rector, van de studieprefect of van de docent zelf.

Een examen is gehaald, wanneer er tenminste een 6 voor is gegeven (op een schaal van 1 – 10). Een lager cijfer houdt in dat herexamen moet worden afgelegd.

Bij geconstateerde fraude tijdens het schriftelijk examen, wordt het examen nietig verklaard en de student wordt in principe uitgesloten van de rest van de betreffende examenperiode.

De cijfers worden zo spoedig mogelijk en tenminste één dag voor de docentenvergadering aan het secretariaat doorgegeven. De cijfers worden bekend gemaakt, nadat zij in de docentenvergadering zijn besproken.

Herexamens worden afgelegd in overleg met de docent. Herexamens over colleges van het eerste semester, moeten ruimschoots voor het einde van het studiejaar worden afgelegd (zie de einddatum in het jaarprogramma). Herexamens over het tweede semester worden in juli, september en oktober afgelegd.

In sommige gevallen kan door de docent een verlengd examen worden toegestaan, dat wil zeggen dat de kandidaat op korte termijn en in ieder geval voor het einde van de examenperiode, kans krijgt blijkt te geven de stof alsnog voldoende te beheersen. Als blijkt dat de student alleen een bepaald gedeelte van de stof niet goed beheerst, kan de docent besluiten tot een partieel herexamen.

Indien alle examens zijn gehaald, gaat de student over naar een volgend jaar. Als niet meer dan drie herexamens moeten worden gedaan, gaat hij voorwaardelijk over. De herexamens moeten in september en oktober worden afgelegd; wanneer de herexamens niet voor de kerstvakantie zijn afgelegd, wordt de student niet tot de examenperiode na het eerste semester toegelaten. De studieprefect kan in overleg met de rector om goede redenen in individuele gevallen hiervan afwijken.

Ieder jaar maken de studenten een werkstuk. In het eerste jaar is dit werkstuk de samenvatting (ongeveer vijf bladzijden) van een boek over een thema van de spiritualiteit; thema en werkstuk worden

afgesproken met de spiritueel. Dit werkstuk wordt ingeleverd bij de studiefprefect. In het tweede jaar dient de student een wijsgerig werk van een belangrijke filosoof grondig te bestuderen en aan de hand van de door de begeleidende docent opgestelde vragen een werkstuk te schrijven. In het derde jaar schrijft de student een filosofisch werkstuk en in het vierde en vijfde jaar een theologisch werkstuk. De werkstukken omvatten tien tot twintig bladzijden. In de laatste jaren wordt een scriptie geschreven, een uitgebreide verhandeling op het vakgebied van de theologie in de ruimste zin, of een eindwerkstuk over een onderwerp uit de filosofie of de theologie (inclusief pastoraal). De scripties moeten zes weken voor het Baccalaureats-examen ingeleverd worden. In het jaarprogramma wordt voorts de datum aangegeven waarop werkstukken moeten zijn ingeleverd. De werkstukken moeten gebundeld ingeleverd worden met een ingevuld tentamenbriefje voor de docent en aan de studiefprefect wordt een digitale versie toegezonden.

Met alle vragen rond de studie kan men zich wenden tot de studiefprefect. De contacten met de docenten op studiegebied en studiebegeleiding van de studenten lopen via de studiefprefect.

10. WILLIBRORDAVONDEN

Het programma van de Willibrordavonden is als volgt:

17:00 - 18:00 uur Willibrordlezing
 18:15 uur H. Eucharistie
 19:15 uur Buffet

Data:

Maandag 2 oktober 2023
 Maandag 6 november 2023
 Maandag 4 december 2023
 Maandag 5 februari 2024
 Maandag 4 maart 2024
 Maandag 6 mei 2024

11. PROGRAMMA VOORTGEZETTE VORMING

Alle priesterkandidaten die de lange pastorale stage doen en de jonge priesters gedurende de eerste vijf jaar na hun priesterwijding, volgen een pastorale vormingsroute in Heiloo, iedere eerste maandag van de maand, van 11:00 uur tot 16:45 uur. Aan het einde van deze vormingsjaren wordt een getuigschrift verstrekt waaruit blijkt of de vormingsroute met succes is doorlopen.

Het programma van de voortgezette vorming is als volgt:

11:30 uur Rozenkrans bidden in de Genadekapel
 12:10 - 13:40 uur Lezing met kleine pauze
 13:45 uur Middaggebed
 13:55 - 14:30 uur Lunch
 14:45 - 15:30 uur Informeel samenzijn
 15:45 - 16:45 uur Gesprek jonge priesters met de bisschop

Optioneel:

17:00 - 18:00 uur Willibrordlezing
 18:15 uur H. Eucharistie
 19:15 uur Buffet

12. DOCENTEN

Drs. M. Agius: Can. recht I. Algemene inleiding en strafrecht (CR) en Vaticanum II en recente kerkelijke documenten II (KD) (1^e en 2^e sem.).

Dr. J. D. Albeza Asencio: Apocalyps (blokcollege).

Mevr. G. Buirma-Rieu: Vergadertechniek (Ver) en Communicatietraining (Co) (1^e en 2^e sem.).

Dr. G.H.B. Bruggink: Inleiding tot de priesterlijke spiritualiteit II (IPS) en Catechismus van de Katholieke Kerk (Cat) (1^e en 2^e sem.).

Drs. E.L.M. Brussee: Patristiek.

Drs. F.J. Bunschoten: Liturgische praktijk (1^e en 2^e sem.).

Drs. A.S.A. Cannegieter: Hebreeuws (Hb) (1^e en 2^e sem.).

Drs. M. Cavagnaro: Wetenschapsfilosofie (WF) (1^e sem.) en *Werkcollege filosofie: De filosofie van K. Wojtyła* (WcF) (2^e sem.).

Lic. L.D. Georges: Homiletiek (Ho) (1^e sem.).

Dr. R.G.M. Gouw: Corpus paulinum (CP) (1^e en 2^e sem.).

Mgr. dr. P.W.F.M. Hamans: Kerkgeschiedenis IV. Nieuwe tijd (1^e sem.) (KN) en Kerkgeschiedenis V. Nieuwste tijd (KNs) (2^e sem.).

Mgr. dr. J.W.M. Hendriks: Canonieke recht.

Dr. A.J.T. van den Hout: Christologie (Chr) (1^e en 2^e semester).

Mgr. dr. C.F.M. van den Hout: Bijbelse theologie (BTh) (blokcollege).

Dr. R.J.L.X. Jahae: Fundamentele theologie (FTh) (1^e en 2^e semester).

Prof. dr. B.J. Koet: Pentateuch (Pen) (1^e en 2^e semester).

Drs. N.M. Mantje: Latijn II (LII) en Nieuwtestamentisch Grieks (GrII) (1^e en 2^e sem.).

Dr. S.G.R. Marcantognini: Inleiding tot de liturgie (IL) (1e sem.) en Algemene sacramententheologie (AS) en Liturgische bediening (LB) (capita selecta) (2e sem.).

Lic. A. Moreno Quirós: Latijn, Grieks en Algemene geschiedenis (1e en 2e sem.).

Dr. G.J. Paimpillil: Liturgie en sacramenten.

Dr. J.J. van Peperstraten: Filosofie.

Lic. T.M. Pérez Osán: Spirituele theologie (STh) (1e sem.).

Lic. T. Rico Martínez: Archeologie&Kunstgeschiedenis (AK) (2e sem.).

Lic. G. Rizzo: Sociale moraal (SoM) (2e sem.).

A. Rodríguez Luque: Muziekrepertoire (MR) (1e en 2e sem.).

Dr. J.M. Tercero Simón: Theologische moraal (ThM) (1e en 2e sem.).

Lic. I.W. Tilma: Heilige Schrift.

Dr. H.V. Vanheeswijck: Godsdienstpedagogie (GP) (2^e sem.).

Dr. J.H.P. Verburgt: Geschiedenis van de moderne filosofie (GM) (1^e sem.); Geschiedenis van de hedendaagse filosofie (GH) (2^e sem.); Filosofische logica (1^e en 2^e sem.).

Dr. J.I.M.X. Vijgen: Kenleer (Ken), Metafysiek (Met) (1^e en 2^e sem.).

Dr. C.T.M. van Vliet: *Werkcollege theologie:* Kerklearen (WcT) (1^e sem.) Filosofie en theologie van Ratz./Ben. XVI (RB) (2^e sem.).

Lic. J.C.J. de Wit: Pastoraal gesprek (PG) (1^e sem.) en Speciale pastoraaltheologie (SP) (2^e sem.).

INHOUDSOPGAVE

ADRES, TELEFOON, E-MAIL EN WEBSITE	5
LEIDING, STAF EN GEBEDSKRING	6
1. ALGEMENE INFORMATIE	7
Kerkelijke documenten over de vorming van priesters	7
2. JAARPROGRAMMA	9
Lijst van afkortingen	10
Rooster	16
3. HET STUDIEPROGRAMMA	16
Filosofie	16
Theologie	16
Erkenning en/of validatie van cursussen	17
Baccalaureaat	17
Scriptie	18
Baccalaureaatsexamen	18
Stages	19
Filosofisch-Theologisch Quinquennium	20
Aanvullende vakken filosofie, theologie en overige vakken	22
Werkcolleges filosofie en theologie	24
4. PROGRAMMA VOOR JAAR I-II EN JAAR III-VI	25
Toelichting bij het programma	27
5. FACULTATIEVE CURSUSSEN	72
6. ROOSTERS	72
Rooster jaar I-II (1 ^e semester)	73
Rooster jaar I-II (2 ^e semester)	73
Rooster jaar III-VI (1 ^e semester)	74
Rooster jaar III-VI (2 ^e semester)	74
Lokaal waar het college plaatsvindt	75
7. DATA EXAMENS	76
Januari	76
Juni	77
8. WERKSTUKKEN: STREEFDATA EN ONTMOETINGEN	78

9. STUDIEREGELING EN EXAMENS	79
10. WILLIBRORDAVONDEN	82
11. PROGRAMMA VOORTGEZETTE VORMING	82
12. DOCENTEN	83